

industrija
gumijevih
usnjenih
in kemičnih
izdelkov

Sava Kranj

ŠTEV. 20/XVI

2. NOVEMBER 1976

Starešine kranjskega garnizona v Savi

V okviru sodelovanja med kranjskim garnizonom in Savo so nas 14. oktobra obiskali pripadniki JLA iz vojašnice Stane Žagar v Kranju.

Goste je pozdravil tov. Filip Majcen in poudaril, da bi se morali večkrat srečati ter se seznaniti med seboj tako z življenjem in delom v vojašnici kot tudi v Savi. V nadaljevanju je orisal gospodarsko stanje naše delovne organizacije in položaj gumarske industrije Jugoslavije. Za Savo, je dejal tov. Filip Majcen, je letos tako kot tudi za druga podjetja, značilen slabši poslovni uspeh, kot smo ga pričakovali. V zadnjih letih so se nekatere osnovne surovine podražile tudi za več kot 100 %, kar je znatno vplivalo na uspešnost poslovanja. V okviru možnosti smo nastale težave reševali na različne načine, v veliki meri tudi z večjo storilnostjo in z boljšo kvaliteto. Lansko leto smo zaradi trenutne pocenitve nekaterih surovin znižali cene naših izdelkov za 9 %, v pričakovanju, da bodo enako storili tudi domači proizvajalci surovin. Vendar je bilo ravno obratno, kar je v veliki meri vplivalo na slabši poslovni uspeh. Zdaj pričakujemo, da bomo dosegli vsaj lanske letošnje raven cen naših izdelkov. Tudi nov režim plačevanja po 1. 4. 1976 nam povzroča težave posebno pri prodaji na konvertibilni trg, kjer so roki plačevanja veliko daljši kot doma. Prav tako smo povečali amortizacijsko stopnjo za 80 % kar pomeni, da se stroj izplača v 7 letih. To je nužno, če hočemo uvažati najmodernejšo tehnologijo.

Za celotno gumarsko industrijo velja, da je v neenakopravnem položaju z nekaterimi drugimi panogami. Sicer pa je sodelovanje med gumarji zelo dobro posebno na področju nabave surovin. O vseh po-

membnejših skupnih vprašanjih se pogovarjamo na konzorciju gumarske industrije v Beogradu in tudi enotno zastopamo skupne interese.

Ob zaključku uvodnega dela je tov. Filip Majcen povedal, da sodelovanje z JLA poteka na večih področjih. Že pred 20 leti je armada pomagala Savi z naročilom bandaž, pri nabavi nekaterih strojev in pri pridobitvi lokacije na Laborah. Tudi danes je to sodelovanje uspešno, saj je JLA stalen kupec nekaterih naših izdelkov.

V nadaljevanju so vojaški starešine postavili več vprašanj s področja proizvodnje, prodaje in družabnega življenja v aSvi. O delu družbenopolitičnih organizacij so govorili tov. Franc Prislan, sekretar ZK, tov. Milan Čufer, predsednik ZSM, tov. Tone Bajuk, predsednik DS, tov. Mile Milivojevič, predsednik sindikalne organizacije in tov. Mirko Bedekovič, predsednik ZB.

Komandant garnizije je v zaključnem delu srečanja predstavil delo in življenje pripadnikov JLA. Omenil je, da si prizadevajo doseči čimvečjo borbno sposobnost ter idejnopolitično usmerjenost za obrambo samoupravne družbe ter bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti. V njihovi sredini uspešno delujejo vse družbenopolitične organizacije in imajo na delo in življenje v JLA velik vpliv. Garnizija, ki nadaljuje tradicije Prešernove brigade, je po svoji sposobnosti in pripravljenosti med najboljšimi v SR Sloveniji in tudi širšem območju, o čemer priča veliko število priznanj.

Po ogledu tovarne se je za povabilo in gostoljubnost v imenu starešin garnizije zahvalil polkovnik Marjanac in povabil predstavnike Save na obisk v vojašnico. P. B.

Ob dnevu mrtvih

*Le bori molče v mesečino.
Tovariši šli so naprej, v napad.
Tu našel si zadnjo globino —
moj brat ...*

*Poslednjič sem te videl tu med bori,
samotno ždečimi v kipečem snegu.
Še dolgo si strmel za mano v bregu,
ko sem v globel se spuščal po gazeih.*

*Kaj ni v očeh ti vpilo: Daj, govori,
povej glasno, da bo ves svet*

*prisluhnil,
strahoto naših dni. Svet se potuhnil
je vase. Zviija pred norci se po tleh!*

*Z resnico po kosteh ljudi oplazi!
Morda shodilo bo, kar danes lazi.
Mar ni v slovo naročal tvoj nasmeih:*

*Ce jaz umolknil kdaj bi tu med
bori,
prijatelj, daj, še zame spregovori!
Umolknil si. Tvoj glas? Po vseh
poteh ...*

Savčani v Tolminu

Konec septembra je odšla v Tolmin skupina naših sodelavcev iz gradbeno-mizarske delavnice tozda Vzdrževanje, da bi pomagali pri obnovi poškodovanih objektov.

Sodelavci tov. Ivan Benčevič, Franc Vehovec, Božidar Zebec, Peter Škofic in Jože Košir so se hitro vživeli v novo okolje in težke pogoje dela. Do 11. novembra, ko se bodo vrnili v Savo, predvidevajo, da bodo popravili 20 poškodovanih objektov. To so starejše stanovanjske hiše socialno ogroženih prebivalcev na tem območju. Skupina, vodi jo tov. Ivan Benčevič, dela samostojno. Tako si najprej ogledajo poškodovani objekt, nabavijo potrebni gradbeni material in popravljajo.

Njihov delovni čas ne traja samo 8 ur, temveč od zore do mraka, ne glede na dež ali mraz, saj je zima pred vrati. Zato tudi ni čudno, da so pri prebivalcih zelo cenjeni, da jih le-ti vabijo na obiske, pozdravljajo na cesti in se pogovarjajo z njimi kot s prijatelji in tovariši.

Požrtvovalno delo skupine zasluži vso pohvalo, prav tako tudi njihov tovariški odnos do občanov.

Novo v zakonodaji

V kratkem — novi zakon o blagovnem prometu

Brez opravičil za slabo trgovino

Manjko na tehtnici, višek v embalaži, večja cena brez dovoljenja, niz vsakdanjih pojavov, s katerimi se potrošniku greni življenje in lajša žep, dobiva nov tretma v politiki mandatnih kazni. Kazni za te prekrške bodo od 500 do 1000 dinarjev — to prinaša novi zakon o blagovnem prometu.

Tekst tega kodeksa je bil od junija do septembra v rokah delegatov skupščine SFRJ in je eden med prvimi, o katerih Skupščina razpravlja v nadaljevanju svojega dela.

Tudi bežni pogled na novosti, ki jih pričakujemo v blagovnem prometu prebuja upanje, da bodo zakonske norme ščitile potrošnike dosti bolj kot dosedanja predpisi. Manj bo nevesčnosti, ki jih doživlja potrošnik, ko pride v samopostrežbo, mesarijo, prodajalno avtomobilov... V tržnem inšpektoratu Beograda menijo, da bo člen 35. novega Zakona imel velik praktični pomen. Omogočil bo potrošniku tisto, kar je bilo nekoč le dobra volja prodajalca, sedaj pa postaja njegova obveznost. Na primer, povračilo denarja ali zamenjava izdelka, ki ni kakovosten. Inšpektorji bodo pooblašteni, da na kraju samem ukažejo trgovcu, naj izpolni to svojo obveznost. Do sedaj tega ni bilo.

Povečanje mandatnih kazni za desetkrat v inšpektoratu ocenjujejo kot »valorizacijo« kazni za nevestnost, ki so z inflacijo postale smešno majhne.

Posamezni trgovci se nam smejejo, ko jim za goljufijo zaračunamo 50 dinarjev, ponujajo nam celo plačilo za celo leto vnaprej, da jih ne bi vznemirjali — se pritožujejo inšpektorji s terena. Ko bodo kazni 500 dinarjev ali več, se to gotovo ne bo več dogajalo.

Zakon obvezuje vse, ki sprejemajo predplačila za blago in ta denar obračajo do izročitve blaga (to se zavleče tudi do enega leta), da potrošniku izplačajo ustrezne obresti. Na ta način torej proizvajalci in prodajalci avtomobilov dobivajo nove napotke za svoje poslova-

nje. Če se bo za nekatere modele dobava zavračevala, kot v tem letu, lahko pričakujemo, da bo srečni potrošnik skupaj s ključi za avto dobil tudi vsoto denarja, s katero bo lahko registriral, kasko zavaroval avto in mu bo še ostalo za bencin.

V inšpekciji verjamejo, da bo ta predpis vnesel več reda v prodajo in da se bodo prodajalci izogibali sprejemanja vplačil, ko niso prepričani v možnost dobave.

Poostrene sankcije novega zakona ne gredo mimo delovne organizacije. Nasprotno, kazni, predvidene za špekulacijo, bodo lahko v višini milijona novih dinarjev. Pod špekulacijo se razume: pogojevanje prodaje blaga z nakupom drugega blaga, skrivanje blaga ali omejevanje blagovnega prometa katerekoli vrste. Inšpekcija je po drugi strani pooblaščen, da prepreči in prepove nakup s ciljem špekulacije ali če obstaja sum, da bo izdelek izkoriščen v nelegalne namene. Lahko bo torej preprečevati nakup sladkorja, če so utemeljeni sumi, da bo končal v sodu kot umetno žganje ali vino.

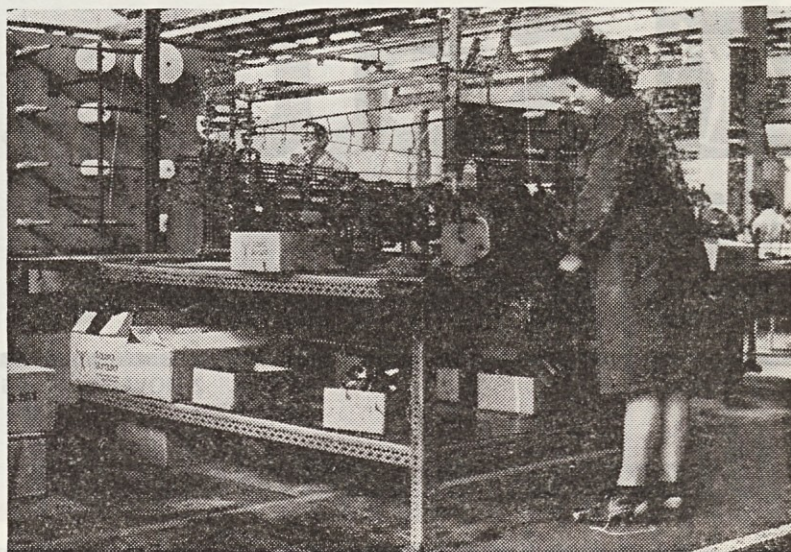
Zakon je dosti bolj selektiven kot dosedanja predpisi v zvezi s kriteriji za vodilna mesta in odgovorna dela v blagovnem prometu. Oseba, ki je bila denarno kaznovana za malverzacije v znesku od 5000 novih dinarjev in več, ne bo mogla biti direktor, poslovodja niti trgovski potnik ali predstavnik.

Tekst zakona usmerja trgovino v tesno sodelovanje s sveti potrošnikov in v podpisovanje samoupravnega sporazuma med mestnimi skupnostmi in dobavitelji.

Dragan Milosavljević

Razpis

Foto filmska sekcija razpisuje natečaj za scenarij (zgodb) igranega ali dokumentarnega filma. Odbor sekcije bo na koncu vse zgodbe pregledal in najboljše tri bodo nagrajene z denarno nagrado. Zgodbe pošljite najkasneje do 25. 12. 1976 na naslov za FFS Izidor Vrhovnik TAP — Konfekcija.

Solidarnost tudi med TOZD!

»Temeljne organizacije, združene s tem sporazumom želijo uresničiti naslednje skupne cilje:

— ustvarjanje ugodnejših pogojev za nenehno rast proizvodnje in produktivnost dela, doseganje čim večjega dohodka za razširjeno reprodukcijo in izboljšanje pogojev za življenje in delo delavcev;

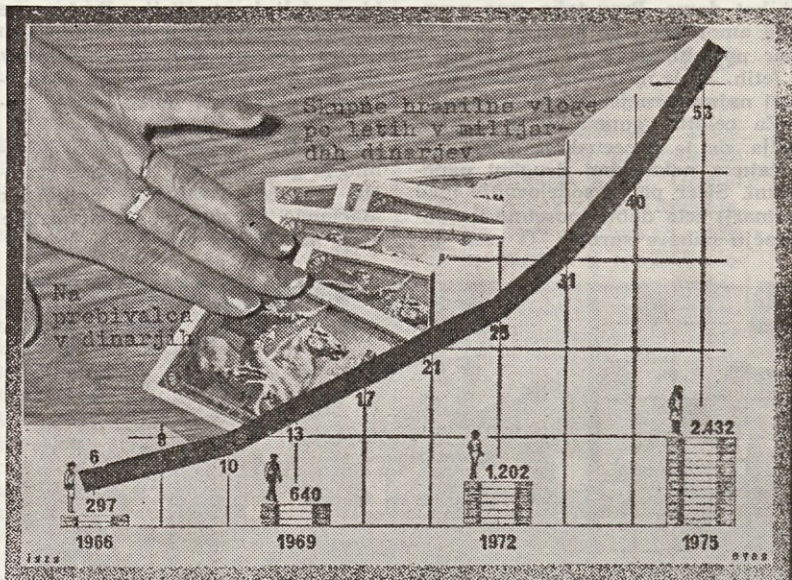
— razvoj samoupravljanja in socialističnih družbenih odnosov, temelječih na svobodno združenem delu in delitvi rezultatov dela glede na tekoče in minulo delo, ter razvoj temeljnih organizacij in delovne organizacije kot celote.«

Obe načeli medsebojnih odnosov so uresnili delavci temeljnih organizacij združenega dela TTI, ko je...

»Delavski svet skupnosti tozdv TTI na svoji 17. redni seji dne 14. 7. 1976 odobril odstop devizne amortizacije skupnosti tozdv RUMA.

Ker je bil edini možni način nabave teh strojev ta, da stroje kupi skupnost tozdv TTI, prevzame obveznosti tudi po deviznem kreditu, ki ga zavaruje za garancijo LB ter nato z enakimi pogodbenimi obveznostmi proda to opremo skupnosti tozdv Ruma, Ruma, s tem, da za obveznosti jamči Vojvodjanska banka z garancijo, finančne obveze pa v celoti prevzame skupnosti tozdv Ruma, Ruma.

Celotni posel obsega nabavo 8 kom preš za proizvodnjo akumulatorskih posod, s čimer bo možno povečati to proizvodnjo za 55 %, tako da bo proizvodnja v letu 1977 dosegla cca 700.000 kom, v letu 1981 pa cca 1 milijon komadov. Predračun strojev je 160.000 \$, ki se poveča še za carinske in uvozne stroške.«

Ob 31. oktobru, dnevu varčevanja

31. oktober je posvečen dnevu varčevanja in namesto običajnega uvodnika objavljamo zanimivo vizuelno informacijo o rasti hranilnih vlog v SFRJ v letih 1966—1975.

Zapisali smo v KTM-Protektor

Več, višje, bolje!

Podobnih reportaž sem v preteklosti napisal vsaj že nekaj ducatov. Več ali manj uspešnih — stvar presoje posameznika, predvsem pa tistih, katerih se tiče. Vedno imam pred seboj in v mislih znamenit stavek »piši tako, kot bi rad, da bi drugi pisali o tebi«.

Pisati reportažo, zapis o ljudeh, ki so navadno glavni predmet opisovanja pa ni odvisno samo od novinarja. Veliko ali celo bistveno lah-

ko prispevajo tudi sogovorniki, njihova odprtost, sproščenost in sposobnost realnega ocenjevanja razmer.

Prepričan sem, da smo vse to našli, ko je bila te dni naša »novinarska ekipa« v KTM-Protektor.

Za pogovor smo naprosili tovariša Marjana Perparja, dipl. inž., direktorja KTM-Protektor. On pa je k razgovoru povabil še svoje sodelavce:

inž. Pavla Pleterška — vodjo tozda Protektor

inž. Sergeja Černica — vodjo tozda Al-sulfat

inž. Tineta Koširja — vodjo tozda GTI (gumenotehničnih izdelkov)

inž. Rada Vidica — vodjo Vzdrževanja in službe investicij

— *Ze ob integraciji je bilo govora o precejšnjih potrebah po investicijah. Kaj ste v tem obdobju naredili?*

V tem obdobju smo veliko naredili in lahko govorimo o nekaterih zaključnih investicijah.

Proizvodnja našega al-sulfata je bila zelo kritična, naprave so bile dotrajane in obratovanje delovno nevarno. Dobili smo uvozno dovoljenje za nove naprave, jih montirali in začeli z delom na novih strojih. Investicija pa ni zaključena, ker imamo v programu, da proizvodnjo al-sulfata še moderniziramo.

V proizvodnji gumenotehničnih izdelkov bomo obstoječe kapacitete maksimalno izkoristili. Tu so tudi notranje rezerve.

Za protektiranje imamo izdelane načrte povečanja zmogljivosti in hkrati za selitev določenih oddelkov. Pri tem nam je pomagala in je bila nosilec rekonstrukcije Sava Kranj s svojo tehnično službo. Na žalost pa načrta nismo mogli v celoti realizirati zaradi pomanjkanja naše osnovne surovine — to je karkas. Iščemo možnosti, da bi stanje

karkase, ker je izvoz dovoljen. Tak izvoz bi bilo treba prepovedati, razen tistega, kar doma ne potrebuje (ne potektiramo). Ker uvoz karkas ni dovoljen, pa nismo enakovredni s tujci, ki karkase kupujejo v Jugoslaviji.

Pravkar je bil dokončan servis za montažo in demontažo gum in centriranje ter avtopralnica. Ta investicija je v sklopu povečanja tozda Protektirnica. Ob uresničevanju programa povečanja protektirnice se bodo kapacitete v tem obratu sprostile, ker se bomo prostorsko selili na lokacijo KTM. Na lokaciji Protektorja bi imeli v prvi fazi samo preše za vulkanizacijo, konfekcijo in brušenje avtomobilskih gum pa bomo preselili v KTM. V naslednji fazi pa nameravamo na prostoru KTM graditi novo protektirnico. Na sedanjem prostoru Protektorja pa bo samo proizvodnja gumenotehničnih izdelkov.

— *Kakšne načrte imate oz. kam je usmerjena investicijska dejavnost?*

Pri tozdu GTI planiramo že do leta 1980 razširitev proizvodnje pe-

Marjan Perpar

Rado Vidica

Sergej Černica

Pavel Pleteršek

Tine Košir

Pogovor smo začeli s skoraj obveznim a malce obrabljanim vprašanjem:

— *Vaša ocena uresničevanja integracijskih sklepov?*

Že v začetku našega sodelovanja smo si zastavili cilje, ki naj jih prinese integracija s Savo. Danes lahko z vso zanesljivostjo trdimo, da ima integracija tako za Savo kot za KTM pozitivne posledice. Sava predstavlja trdno, renomirano delovno organizacijo, ki ji pri nastopanju na trgu priznavajo ime solidnega proizvajalca. Za nas Sava predstavlja oporo in ime, pod katerim lahko bolj samozavestno nastopamo. Pa ne samo to. Marsikatero notranje organizacijske poti ima Sava že vpeljane. Nam torej začetne težave v organizaciji odpadejo. Velik uspeh smo dosegli v povezovanju med tozdi in strokovnimi sektorji. To je odraz povzemanja načinov in poti, dela ter industrijske miselnosti.

— *Omenili ste tesno povezanost med sektorji Save in vami?*

Na vsak način je za nas koristna skupna nabava. Sodelovanje z nabavno službo je zelo tesno, tako da savska nabavna služba ob nakupu surovin za Savo hkrati uvaža tudi za nas. Integracija pa pomeni tudi prehod na domače polizdelke, ki jih dobimo v okviru Save.

— *Kje pa ste na področju skupne prodaje?*

Naša prodaja al-sulfata je specifična in utečena. Kupce imamo v Avstriji, Italiji, Nemčiji, Švici in Latinski Ameriki. Do sedaj smo izvažali preko Jugotekstila, delamo pa na tem, da bi celoten izvoz usmerili preko našega POS.

Za prodajo gumenotehničnih izdelkov imamo svoje referente, ki so sicer sposobni osvajati trg, vendar se na trgu s tehničnimi izdelki pojavlja tudi TTI, zato se že dogovarjamo o enotni prodaji. V prvi vrsti bo POS prevzel penasta tesnila in raziskal trg za ta dosti iskan izdelek. Z razliko od TTI, ki ima velikoserijsko proizvodnjo, pa je proizvodnja naše tehnične blaga več ali manj usmerjena v uslugo, ker delamo predvsem po naročilu.

— *Ali sodelujete tudi na področju kadrovanja?*

Delavce zaposlujemo sami. Pri tem imamo težave, saj določenih kadrov ni. Zelo težko je dobiti strokovnjake npr. strojne tehnike, konstruktorje, potrebovali bi pravnik in vodjo odkupno prodajne mreže za karkase, ki bi bil sposoben organizirati celotno mrežo.

Prejšnja leta smo imeli mnogo težav zaradi slabe organiziranosti.

Z novo organizacijo pa smo popravili tudi delovno disciplino in začeli s sodobnim delom. Z novo organizacijo smo zagotovili boljšo produktivnost, tehnološko in delovno disciplino, ekonomičnost. Disciplino pa skušamo še izboljšati z ustreznim sistemom nagrajevanja.

izboljšali in smo predlagali tudi sistemske rešitve. Zbiranje karkas oz. pomanjkanje teh je celo jugoslovanski problem. Nanj so opozarili tudi na sestanku protektorašev, ki ga je organiziralo združenje Guma. S prodajo karkas se ukvarjajo prekupevalci za Avstrije, Italijane in Grke. V drugih državah je boljše, saj je odpadne gume prepovedano odmetavati. Karkase se »pretakajo« po Evropi iz države v državo; Italijani odpeljejo iz Jugoslavije najboljše

nastih profilov. Postavili bomo Uhf linijo za brizganje penastih profilov, ki se vulkanizirajo po kontinuirnem postopku. Danes je v tej proizvodnji zaposlenih 69 ljudi, tozda pa predstavlja 1,7 milijarde vrednosti.

Za uspešno delo tozda Protektiranja, za izkoriščanje kapacitet je treba najprej postaviti moderno prodajno oz. zbirno mrežo. Tedaj bi se lotili rekonstrukcije in razširitve protektiranja. Že v obstoječo proizvodnjo (Nadaljevanje na 4. strani)

Po rekonstrukciji zdaj lahko al-sulfat vsipajo naravnost v keson tovarnjaka...

Več, višje, bolje

(Nadaljevanje s 3. strani)

vodnjo smo vpeljali tehnološko pravo proizvodnje, vpeljujemo tudi faze kontrole (po primeru organizacije dela proizvodnje TAP v Kranju), kar je vsekakor velik napredek. Že v začetku letošnjega leta smo imeli zaradi pomanjkanja kardas le 50 % zasedenih kapacitet, v zadnjih mesecih pa se je stanje že toliko izboljšalo, da delamo s polno zmogljivostjo. Tozd KTM-Protektor, t. j. 4,5 milijar. de in je zaposlenih 65 delavcev. K nam spada tudi servis za montažo in demontažo gum, avtopralnico pa štejemo kot dodatno uslugo potrošnikom. V tej dejavnosti bo zaposlenih 12 ljudi, servis pa bo lahko sprejel predvidoma na dan 400 avtomobilov.

— *Fluktuacije je bilo pri vas precej. Iz kakšnih razlogov delavci odhajajo?*

V krajih z močno industrijo je veliko možnosti zaposlitev, drugje vidijo boljše pogoje dela. V veliki večini pa »bežeči« delavci iščejo samega sebe. V kraju, kjer je le ena tovarna, ne glede na to, kakšni so pogoji dela, fluktuacije skoraj ni. Zaradi tolikšnega menjavanja trpi kvaliteta dela v proizvodnji. Lahko pa že govorimo o tem, da se je stanje letos izboljšalo, delavci prav v našem napredku vidijo tudi zase boljše prihodnost. Delavcem npr. v brusilnici je zaradi prahu, prepiha priznan dodatek na pogoje dela in tudi pri vulkanizaciji jim je v osebnem dohodku vrednoten faktor na pogoje dela, tako da se glede tega ne morejo pritoževati. Mnogi med njimi pa še nimajo industrijskih navad. V marsikaterem primeru pa bi potrebovali pomoč psihologa, ki bi pomagal tem delavcem iz težav.

— *Kakšni so načrti tozda Al-sulfat?*

Aluminijev sulfat je doživel tri pomembne rekonstrukcije. Prva je bila leta 1965, potem 1971, ko smo prešli na moderni postopek proizvodnje in povečanje kapacitet. Rekonstrukcija v letošnji pomladi pa je bila izvršena na zelo visoki tehnični ravni, tako da lahko nastopamo z našimi proizvodi na zahodnem in prekomorskem trgu. Kvaliteta zadovoljuje ne le jus standard ampak tudi tuje standarde. Dosti ugodno za nas je bilo tudi to, da smo vso opremo (avtoklavi, hladilna linija), lahko montirali v obstoječo zgradbo (da ni bila potrebna gradnja op. p.). Montažo nam je sicer zagotavljal uvoznik, vendar smo to odklonili in seveda s tem prihranili. Vse montaže je izpeljala naša služba vzdrževanja in investicij s pomočjo delavcev tozda Al-sulfat. To je bila dosti zahtevna naloga.

V celoti lahko pohvalimo naše vzdrževalce.

Sedaj smo pričeli z novo proizvodnjo. Delamo z vso zmogljivostjo in zastojev skoraj ni. Prodajamo na zahodno tržišče, kjer se skušajo vključiti še nekateri jugoslovanski proizvajalci, vendar mi tako kvaliteten proizvod z lahkoto plasiramo na to tržišče. Močni konkurenti so Madžari in Poljaki. Domača potrošnja je vse večja in vse papirnice so v fazi povečanja kapacitet. Po študiji o proizvodnji papirja bo al-sulfat vsaj še deset let vključen v tehnologijo predelave papirja. Jugoslovanske papirnice danes pokupijo

...ali pa polnijo v vreče po 50 kg

polovico naše proizvodnje, ostalo pa izvozimo (na zahodno tržišče).

Tehnologijo proizvodnje al-sulfata pa bomo še izboljšali in s tem prihranili vsaj 40 milijonov din. Prehod na moker hidrat predstavlja za nas najmanj 100 milijonov din prihranka na leto, zato intenzivno delamo na tem.

Razmišljamo tudi o postopni uvedbi tekočega al-sulfata, ki se pri nas še ne uporablja. Gre za racionalizacijo dela, saj bi pri nas odpadel postopek strjevanja, pri potrošnikih pa postopek taljenja. Tekoči al-sulfat bi lahko prevažali v cisternah, odpadlo bo tudi pakiranje. Kvaliteta ostane enaka.

Tudi pri tej proizvodnji ni šlo brez težav. Zaradi nabave žveplene kisline iz uvoza (Madžarska, Italija) in porasta cen smo imeli zelo veliko težav. Sedaj nam kislino dobavlja cinkarna Celje in v teku je samoupravni sporazum o kreditiranju njihovega novega obrata za proizvodnjo žveplene kisline.

— *V vašem tozdu skoraj ni fluktuacije?*

Z delavci smo zadovoljni, saj je to stalna delovna sila, mnogo jih je pri tem delu že nad 10 let. Fluktuacije skoraj ni. Razmerje med domačimi in delavci iz drugih republik je 1:2 v korist delavcev iz drugih republik. Z odnosom do dela so dokazali visoko raven in nekateri so napredovali v predelavce. Šli so skozi vse faze razvoja te proizvodnje, doživljali rekonstrukcije in spoznali njih misel, kar je tudi eden od razlogov, da so ostali tukaj. Mnogi so si ustvarili domove in družine.

— *Ali v KTM-Protektor posega tudi oddelek za varstvo pri delu?*

Bili so že nekajkrat tukaj, kritično so pregledali in ocenili varnost dela v naših obratih. Lahko rečemo, da je sodelovanje prineslo tudi konkretne rezultate. Iz analize nezgod pri delu in boleznin je razviden podatek, da imamo visok bolniški stalež. Vsaka nezgoda pa pri manjšem številu zaposlenih pomeni visok procent, drug razlog za tako visok bolniški stalež pa je v tem, da ima vsak delavec drugega zdravnika. Sprejeli smo že sklep, da bo vse bolniške liste potrjeval en zdravnik.

— *Govorili smo o plodnem sodelovanju med Savo in vami. Na katerih mestih, službah, tozdih ali posameznikih tudi poteka to sodelovanje?*

Lahko govorimo o dobrem sodelovanju med službami znotraj posameznih tozdov, manj pa med samimi tozdi.

— *Si boste delili tudi asortiman izdelkov?*

Sava v Kranju ima serijsko proizvodnjo, mi pa bomo lahko ustregli tudi manjšim naročilom. Naš interes je delati manjše a vrednostne izdelke.

Mi bomo npr. prvezeli servis za transportne trakove Save, ki jih bomo spajali oz. sestavljali v našem obratu.

Odpri bomo tudi servis za popravilo metzelerjevih čolnov. Dokler Emona ni imela zagotovljenega servisa za popravilo teh čolnov, ni imela niti dovoljenja za prodajo. S prodajo prično drugo leto. Za popravilo čolnov pa smo izurili naše delavce in zagotovili ves ustrezen material za popravilo. S tem ne bomo imeli bistvenih investicij, delo pa bo seveda pretežno ročno.

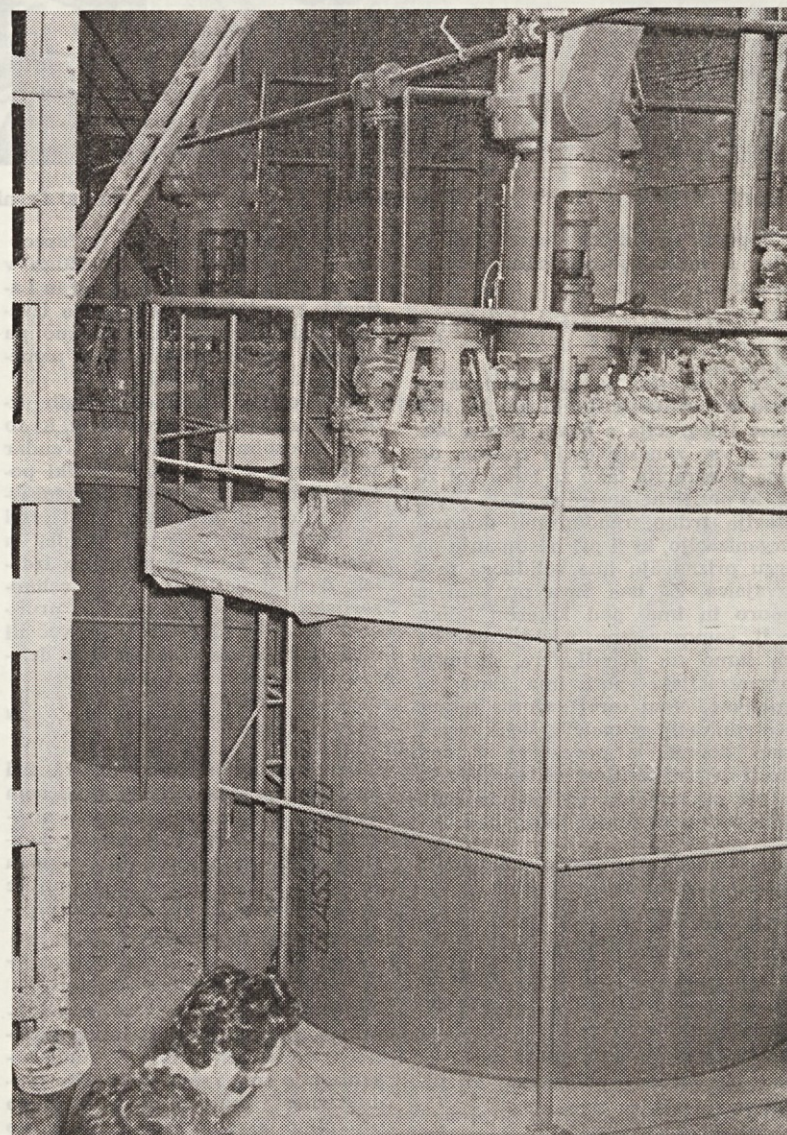
— *Odpirate servis za montažo gum, shranjevali in strokovno boste popravljali čolne. Koliko o tem ve javnost?*

Že pred časom smo šli v precej široko akcijo, s katero smo obvestili javnost o naši dejavnosti s podarkom na zbiranju in protektiranju avtomobilskih gum. O novem servisu bomo v kratkem obvestili avtomobiliste preko revije AVTO in drugih sredstvih obveščanja.

Sprotno obveščanje pri vas? Kaj se dogaja v 350-članskem kolektivu?

Res je, da je to področje dela dokaj zanemarjeno. Morali pa bomo poiskati med nami delavca, ki bo imel pregled nad vsem družbenopolitičnim dogajanjem v kolektivu, pa tudi na področju, kjer živimo. Zato izkoriščamo to priložnost, da povečamo, da tudi v Ljubljani ne spimo. Imamo pa v Ljubljani drugačne programe in obveznosti. Trenutno teče pri nas široka akcija ob razpisu novega samoprispevka za gradnjo šol in vzgojno-varstvenih ustanov. V KTM bomo pred referendumom organizirali 7 zborov delavcev, na katerih bodo posamezniki razlagali za vse nas družbeno koristno akcijo. Tudi predsednika odbora za izvedbo referenduma imamo. Poslužili se bomo tudi Informatorja, ki bi zelo pozitivno vplival na vzdušje ob pripravah na zbor delavcev (referendum bodo imeli tudi v Totri). Kolektiv KTM živi tudi športno, organizirane ima sekcije: balinanje, plavanje in druge. Dobro sodelujemo tudi s športnimi sekcijami Save.

Ob koncu razgovora so nas prijazni in zgovorni tovariši povabili v zelo lepo urejeno in snažno jedilnico nasproti upravne stavbe. Povedali so nam, da so jo uradno odprli letos spomladi. Tudi delavcem v Protektorju so preskrbeli topli obrok v njihovem obratu, da jim ni treba hoditi v (lokacijsko) precej oddaljeno menzo KTM.

Del kotla, od koder »prihaja« sulfat

Ali nagrajevanje po delu, po izobrazbi, po... sva se pogovarjala s tov. Aleksandrom Stojanovičem, dipl. psihologom, vodjo oddelka za industrijska razmerja

Problematika osebnih dohodkov

1. Kaj je osebni dohodek?
2. Večina delavcev — ne samo v Savi — ni zadovoljnih z osebnim dohodkom. Zakaj?
3. Vodilni delavci in ustrezni osebni dohodki?
4. Ali nagrajujemo diplome?

1. Ko se odločamo, s katerega stališča bi se lotili problematike osebnih dohodkov, imamo na voljo več izhodišč. Lahko jih obravnavamo z družbeno ekonomskega stališča, lahko s socialnega, psihološko-motivacijskega itd. Gledano s stališča obstoja človeka, pa šele vidimo kolikšen je pomen osebnega dohodka, zlasti še, ker je v končni fazi le osebni dohodek motiv druž-

Aleksander Stojanovič

beno proizvodnega dela in da je to delo le način, kako priti do potrebnih življenjskih dobrin. Marsikomu se bo sicer zdelo, da je to zelo poenostavljena trditev, ki ne upošteva tudi širših človeških socialnih motivov, vendar je v primeru, ko gre za absolutno višino OD takšna trditev popolnoma na mestu. Torej je razumljiva reakcija ljudi, da ne glede na vrsto delo, ki ga opravljajo, težijo k višjemu OD, ker lahko le tako zadovoljijo več svojih potreb v skladu s cilji, ki so si jih zastavili. Kakšni so ti cilji (nakup novega avtomobila, gradnja hiše, oddih v ekskluzivnem letovišču, dobra prehrana...) sploh ni tako pomembno, zelo pomembno pa je, v kakšnem času jih človek želi doseči in v kakšnem okolju živi in dela. To je poenostavljena razlaga tistega čemur pravijo psihologi »nivo aspiracije«. Človek neprestano primerja svoje delo z drugimi, svoje uspehe z uspehi drugih, svoj osebni standard s standardom drugih. Če je pri tem ogrožen njegov status kot individualni občeutek, reagira na najrazličnejše načine — tudi z neutemeljenimi pritiski po

višjem (absolutnem) OD. V tem primeru, ko govorim o absolutnem osebnem dohodku, imam za neutemeljene tiste pritiske, ki jih omejuje ekonomski rezultat poslovanja.

2. Če ni ogrožen človekov nivo aspiracije, ker o ogrožanju človekove življenjske eksistence v naši družbi sploh ne bi smeli govoriti, potem so glavni vir nezadovoljstva z OD (ne samo pri nas) relativna razmerja le-teh. Če torej ne gre za izredno nizke OD ali pa za izredno visoko stopnjo inflacije, potem človeka ne zanima toliko absolutna višina OD kot razmerje njegovega OD z OD sodelavca ali sodelavcev. Kako reševati razmerja med startnimi osnovami OD na posameznih delovnih mestih pa je še vedno in bo tudi v prihodnje glavni problem vseh tistih, ki se s programiranjem OD ukvarjajo. Pri tem je potrebno poudariti, da formiranje startnih osnov ni opredeljeno samo z družbenimi normativi temveč zlasti z moralnim dojemanjem in interesi delavcev neke delovne celote. Tukaj pogosto naletimo na individualno — lokalistično — vrednotenje dela. Večina delavcev svoje delo dobro pozna, manj pa seveda delo in pogoje dela na drugih delovnih mestih. Zlasti površno poznavanje dela drugih mnogokrat privede do napačne ocene vrednosti drugega delovnega mesta oz. do favoriziranja lastnega dela. Tako se seveda v kombinaciji s pojavom, da »vsak sebe najbolj ceni«, lahko zgodi, da nerealno presojo svoje delo v primerjavi z drugimi, ga previsoko vrednotimo in s tem ustvarjamo konfliktno situacijo. Analitska ocena delovnega mesta sicer ni edina in verjetno ne najboljše metoda za ugotavljanje vrednosti delovnih mest, vnaša pa v tako delikatno materijo določen red in sistematično, tako, da vrednotenje ni prep-

šeno stihijski presoji vrste posameznikov. Občutek delavca, da je ravno »njegovo« delo najpomembnejše, pa ima seveda tudi določene prednosti, saj vzpodbuja odgovorno delo in zadovoljuje človekovo potrebo po samospoštovanju.

3. Vprašanje stimuliranja vodilnih delavcev in pa najvišji OD sta posebno vprašanje v sklopu celokupne vsebine stimuliranja delavcev za čim večji delovni učinek. Pri tem mislim na osebni dohodek organizatorjev poslovanja, katerih dejavnost se nanaša na delovno organizacijo kot celoto. Zanemarjanje njihove stimulacije tudi preko ustreznega OD bi lahko povzročilo tako za delovno organizacijo kot za družbo kot celoto veliko škodo. Kopicca neznanj je v tej zadnji trditvi. Zlasti gre za vprašanje, kolikšen je tisti »ustrezni« OD, ki je na eni strani še družbeno sprejemljiv, na drugi strani pa sprejemljiv s stališča moralnega dojemanja posameznika, ki naj najvišji osebni dohodek prejme, na drugi strani pa gre za vprašanje uskladitve finančnih in nefinančnih stimulatorjev. Trdim namreč, da delavce na tem nivoju motivirajo za odgovorno delo nefinančni stimulatorji v veliko večji meri, kot je to primer na drugih delovnih mestih. Povrnimo se torej k vprašanju ustreznega osebnega dohodka in k temu, kako tak osebni dohodek opravičiti. Tudi najvišji osebni dohodek naj bi obvezno izhajal iz doseženega delovnega učinka. Projektiranje tega učinka v naravni obliki pa je zelo delikatno vprašanje in v veliki meri odvisno od posameznega primera. Gre namreč za izbiro elementov, ki imajo svoj kvalitativni in kvantitativni izraz. Ne bi se spuščal v analizo posameznih elementov kot so izkoriščanje proizvodnih kapacitet, rezultati dela v nekom obdobju, količina realizirane proizvodnje, kvantiteta, stroški itd. itd. Mislim namreč, da je dohodek osnovni cilj in prednost dela vodilnega delavca in ne agregati, ki jih le-ti v ta namen in cilj vgrajujejo tako s svojim delom kot z delom samega sebe. Vendar je premalo reči, da je samo dohodek tisti, na katerem naj temelji osebni dohodek vodilnega delavca. Zelo

pomembno je namreč, da se ta osebni dohodek poveže z interesi politike in cilji celotne družbe. Dohodek torej smatram kot materialno kategorijo; zlasti v kombinaciji z dohodkom je potrebno po mojem mnenju vzpostaviti participacijo v delitvi OD delavcev, od katerih je v največji meri odvisen in ki nosijo največji riziko dela in poslovanja delovne organizacije.

4. O tej problematiki se v zadnjem času veliko razpravlja, veliko je trditev v smislu prejšnjega vprašanja, vendar lahko trdimo, da v naši delovni organizaciji nagrajevanje po izobrazbi mimo zahtev dela in rezultatov dela ni! Res, da je izobrazba eden od elementov analitske ocene delovnega mesta, čeprav še zdaleč ne najpomembnejši. Spomnimo se, da je mogoče za kriterij izobrazbe in prakse v našem sistemu razdeliti največ 128 točk, kar pomeni 30,62 % od celotnega možnega števila točk. Spomnimo pa se tudi, da smo po samoupravnem sporazumu združene kemične industrije dolžni predvideti za izobrazbo najmanj 30 % (in največ 70 %) od skupnega teoretičnega števila točk. Smo torej ravno na spodnji meji. Sprašujem se, zakaj je ravno izobrazba velikokrat sporna, ko govorimo o nagrajevanju? Pravilo je namreč, da obvladajo tisti, ki imajo ustrezno izobrazbo več teoretičnega znanja, potrebne za kvaliteten izvrševanje nalog na delovnem mestu in da delavci brez ustrezne izobrazbe teh teoretičnih znanj praviloma nimajo. Izjeme vsekakor so, vendar bi bilo izjemno, če bi gradili sistem delitve na teh izjemah in ne na pravilu. Velikokrat slišimo, da določeni delavci brez ustrezne izobrazbe v celoti kvaliteten opravljajo naloge na svojem delovnem mestu. Tri možnosti sklepanja imamo: da gre za tisto izjemo, o kateri je že bilo govora, da je delovno mesto napačno sistemizirano in da je zahtevana izobrazba predimenzionirana ali pa, da napačno presoja kvaliteto izvrševanja nalog in jemljemo kot merilo samo trenutno stanje, ne pomislimo pa, da bi bile naloge opravljene še bolje, če bi bil delavec zanje teoretično bolj podkovan. Dejstvo je, da se na mnogih DIDM opravljajo naloge, ki so daleč pod ravnijsko visoke izobrazbe. Zadnji dve hipotezi veljata v večini primerov in tu je tudi problem, ki ga bo v novi organizaciji potrebno temeljito obdelati. Ne glede na ustreznost ali neustreznost kategorije delovnega mesta pa pri nas velja, da nihče ne prejema OD zaradi izobrazbe in da nihče, ki glede kvalitete in obsega svojega dela v celoti izpolnjuje zahteve DM nima zaradi tega zmanjšanega osnovnega osebnega dohodka.

V našem samoupravnem sporazumu o delitvi je trenutno sporen samo 115. člen, ki predvideva določeno stimulacijo za magistriraj oz. doktorat znanosti. Pravilneje bi na vsak način bilo, da bi sistemizirali MDM oz. DRDM, če je že za to podan razlog in zahteva delovnih mest. Na vsak način pa bomo anomalijo iz 115. člena odpravili v novem samoupravnem sporazumu, ki bo v razpravi že pred koncem tega leta.

Denar, denar, denar...

Vesti iz Polikema

Seji delavskega sveta

Dne 28. 9. 1976 sta bili v prostori občinske skupščine v Kranju 10. seja delavskega sveta prvega mandatnega obdobja in 1. seja novoizvoljenega delavskega sveta Polikem.

Na 10. seji so delegati obravnavali poročilo o izvršitvi sklepov 9. redne seje in zaključke usklajevalne komisije o sklepih in delu na 8. seji delavskega sveta.

Kljub nesklepčnosti posameznih delegacij, je delavski svet delal, s tem, da tiste delegacije, ki niso prisotne v zadostnem številu delegatov, naknadno posredujejo pisne pripombe k predlogom sklepov, ki bodo sprejeti na 10. seji.

Ker je delegacija delovne organizacije Sava naknadno posredovala pripombe in predloge usklajevalne komisije, je bil k drugi točki dnevnega reda sprejet naslednji sklep:

Delavski svet sozda Polikem prejšnje mandatne dobe, predlaga novoizvoljenemu delavskemu svetu, naj imenuje usklajevalno komisijo v stari sestavi, da bo dokončno opravila svoje delo z upoštevanjem zgoraj navedenih pripomb delovne organizacije Sava.

Delegati Save v drugem delavskem svetu Polikem:

- Segura Davorin
- Kosmač Ljubo
- Cufar Viktor

- Kuharič Tine
- Markun Franc
- Krašovec Martin
- Draksler Aleš
- Ceferin Marjan
- Perne Milan
- Mali Adalbert
- Bidovec Milena
- Peterkovič Ivan
- Rant Vika
- Petek Miha
- Studen Blaž
- Volčič Janez

Delavski svet SOZD Polikem je ugotavljal, da so bile volitve v delavski svet sozd Polikem izvedene v vseh delovnih organizacijah, podpisnicah samoupravnega sporazuma o združitvi v sozd Polikem.

Delavski svet sozda Polikem je tudi ugotovil, da so bile volitve v izvršilne organe, odbor delavske kontrole in strokovne komisije sozda Polikem izvedene v vseh delovnih organizacijah, podpisnicah samoupravnega sporazuma o združitvi v sozd Polikem.

Na 1. seji delavskega sveta je bil za predsednika soglasno izvoljen tov. Jože Dolenc, za njegovega namestnika pa tov. Jože Kocijan.

Poročilo predsednika delavskega sveta Polikem

Tov. Škufca, predsednik delavskega sveta v pretekli mandatni dobi, je podal sledeče poročilo o delu delavskega sveta sozda Polikem:

»Delavski svet združenega podjetja je imel do danes 10. sej. Na današnji seji smo se zbrali, da ocenimo kaj smo v dveh letih naredili in kaj čaka nov delavski svet v naslednjem mandatnem obdobju. Pri tem delu se moramo zavedati, kako je Polikem nastal, kaj smo zapisali na prve strani samoupravnega sporazuma o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela: zapisali smo, naj vas spomnim, da želimo postati močno, poslovno učinkovito podjetje slovenske baze kemije z nalogo, da povečamo produktivnost, dohodek in socialno varnost vsem delavcem združenega podjetja.

Ob pregledu realizacije sklepov — sprejeli smo jih na prejšnjih sejah, vsega 142 — lahko ugotovimo, da so vsi sklepi, ki so se nanašali na delo skupnih strokovnih služb Polikema neposredno v okviru njihovega delokroga, izvršeni, ostali sklepi, katere bi morali verificirati organi upravljanja podpisnic, oz. tozda Polikem, pa večinoma niso izvršeni, oz. so v zvezi z realizacijo teh sklepov razni pomisleki. Imeli smo tudi dva usklajevalna postopka, in sicer glede združevanja sredstev za AFK in pa v zvezi z delom in zapisnikom 8. redne seje delavskega sveta.

Po ustavi gre delavskemu svetu upravljanje dela in poslovanja organizacije združenega dela, določanje poslovne politike, sprejemanje plana in programa za delo in razvoj. Morda se je naš delavski svet preveč spušal v reševanje podrobnosti, ne pa toliko v kreiranje in

politično razvoja sestavljene organizacije.

Koncem julija je skupščina SRS sprejela družbeni dogovor o razvoju v SRS za obdobje 1976—1980. Verjetno ni sedaj naša naloga, da ugotovljamo ali se nam je pri tako formuliranem dogovoru naredila krivica. Družbeni dogovor je obvezen za vse združeno delo naše republike, ki je družbeni dogovor tudi ustvarjalo.

V nadaljevanju dela za realizacijo družbenega dogovora srednjeročnega plana 1976—80 je potrebno pregledati vsebino planov z vidika njihove realnosti, saj je nesmotrno plane, za katere že vnaprej vemo, v tem času razmišljati in oblikovati da jih bo težko izvrševati. Ni edini in osnovni problem v tem, da bomo plane sproti spreminjali. Če so plani sprejeti po določenem postopku, le-ta teče vsaj tri, štiri mesece. Naše delavce lahko bolje motiviramo z realno uresničljivimi cilji. Najpomembnejše je, da z vidika možnosti na trgu ugotovimo realnost prodaje planiranih proizvodov: večji problem je namreč prodati kot pa izdelati proizvod. Zavedati se moramo, da je temeljna usmeritev našega in tudi slovenskega razvoja na področju kemije — v bazo.

V razpravah o srednjeročnem planu moramo zagotoviti delavcem širši interes družbe, ki bo omogočila v prihodnosti tudi njegov boljši socialni položaj. V vsaki delovni organizaciji se moramo vprašati, kako smo zagotovili preskrbo z bazičnimi surovinami.

Morda res nismo najboljše organizirani, gotovo pa je, da je osnova bodočim oblikam organiziranosti, za katere se bomo dogovorili, resna analiza izvora surovin, proizvodov,

predelave in plasmata, nato pa ocena deleža, ki ga tozda in posameznik v produkcijskem procesu ustvari; vse to se da izmeriti. To delo mora biti opravljeno strokovno, upoštevajoč dosedanje organiziranost in odnose med udeleženci produkcijskega procesa.

Potrebno je nadalje, da ob osnutku zakona o združenem delu v razgovorih s kreatorji tega zakona ugotovimo in spoznamo dosedanje slabe in dobre strani našega dela in po svojih močeh odpravljamo napake. Ne smemo pozabiti enega izmed osnovnih zakonov dialektičnega materializma, t. j. prehod kvantitete v kvaliteto in vsako leto ob zaključnem računu pa tudi ob periodičnih obračunih kritično oceniti, kakšni so naši skupni rezultati in kje lahko skupaj več in bolje naredimo.

Negativni pojavi v samoupravljanju (nesamoupravni odnosi, nezadostna delovna in poslovna učinkovitost, premajhna odgovornost in tudi socialna varnost), nimajo svojih vzrokov le v pomanjkanju izkušenj in znanja. Le organizirani delavci tako v samoupravnih organih, predvsem pa preko družbenopolitičnih organizacij (ZK, sindikati, SZDL, ZSM) lahko posredujejo zadostno količino politične in ekonomske moči, da se uspešno upirajo stihiskemu razvoju.

Moramo si namreč privzgojiti zavest, da bomo le enakopravno in svobodno združeni pri opravljanju skupnega dela dosegli zadostno materialno osnovo za bolj humano in socialistično sožitje.

Vsem delegatom se zahvaljujem za sodelovanje.

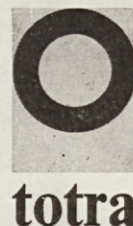
J. Š.

V Totri smo imeli goste

Zadnje dni oktobra smo imeli v Totri goste. Na ekskurzijskem obisku so se oglasili učenci I. letnika Poklicne gradbene šole »Ivana Kavčiča« iz Ljubljane. Učenci so bili iz oddelka bodočih vodovodnih inštalaterjev, zato nam je bil njihov obisk dobrodošel. Kot bodoči strokovnjaki so si želeli ogledati proizvodnjo plastičnih cevi.

Trideset učencev ter dva predavatelja sta sprejela vodja tozda Tovarne izdelkov iz plastičnih mas tov. Muc ing. Franci in vodja tehničnega sektorja tovariš ing. Gregorič. Najprej so goste odpeljali v tovarniško jedilnico, kjer jim je bila na kratko prikazana zgodovina obstoja naše organizacije, nato pa še zgodovina razvoja plastičnih cevi v svetu in pri nas. Učencem sta naša strokovnjaka povedala, kaj bodo videli ter jima že v jedilnici nazorno pri-

kazala proizvodni proces, tako da so ga kasneje v sami tovarni ob strojih laže zasledovali in razumeli. Na koncu so prejeli vsi učenci pro-

spektni material in tehnične informacije. Upamo, da je bil obisk v Totri koristen prispevek k izobrazbi bodočih strokovnjakov.

Letos je bilo za ozimnico v Totri dobro poskrbljeno

Ceprav vloga osnovne organizacije sindikata v delovni organizaciji ni le preskrba članov z raznimi dobrinami, je ena od pomembnejših dolžnosti vsakoletna nabava ozimnice. Težji pogoji gospodarjenja in s tem v zvezi stagniranje ali celo nazadovanje življenjskega standarda delavcev potrjuje pomembnost nabave ozimnice preko osnovne organizacije, saj omogoča obročno odplačevanje. Za letošnje tovrstne akcije v Totri lahko z veseljem napišemo, da so dokaj uspele.

Kot je že tradicija je OO nabavila v septembru krompir. Tako kot prejšnja leta, so dobavitelje poiskali na Dolenjskem okrog Mokronoga, kjer gojijo najboljše vrste belega krompirja. Članj kolektiva so ga naročili kar 14.000 kg. S kvaliteto in načinom dobave so bili vsi naročniki zelo zadovoljni.

Kako pomembno je sadje za zdravo prehrano v zimskem času ni potrebno posebej poudarjati. Zato se je OO sindikata letos zopet lotila tudi te zahtevne akcije. Zahtevna je v toliko, ker nikoli ni gotovo, kakš-

no kvaliteto jabolk bodo naročniki dobili.

Osnovna organizacija se je povežala z matičnim podjetjem Sava in preko njih naročila nad 6.000 kg jabolk. V glavnem so bili z njimi vsi naročniki zadovoljni, le organizatorjem je povzročalo nekaj preglavic sortiranje in prepoznavanje posameznih sort jabolk. Cena jabolkom je bila primerna, povedati pa moramo, da je OO sindikata regresirala članom po 30 par pri kilogramu.

Zelo pomembna postavka v družinskem proračunu je jeseni nabava kurjave OO sindikata je zato petindvajsetim članom kolektiva posredovala nabavo premoga z možnostjo odplačila v treh obrokih. Pri tem se je organizator srečal z velikimi težavami v zvezi z dobavnimi roki premoga — to je dostave.

Na koncu naj še omenim, da ima veliko zaslugo za uspele akcije maloštevilni odbor za preskrbo, ki vanje vlaga veliko truda, priznanja pa je le malokdaj deležen.

Komunisti »Gumotehne« so razpravljali o poslovanju in vpisu posojila

Komunisti »Gumotehne« so imeli sestanek 13. 9. 1976 in so razpravljali o najbolj aktualnih problemih: o poslovanju v prvih šestih mesecih tega leta, stališčih OK ZKS o gospodarski situaciji v občini, o vpisu posojila za avtocesto in vodno gospodarstvo ter o novih ukrepih in novi organiziranosti v združenem delu.

Prvi je govoril direktor tozda Milisav Živković, dipl. ing. »V Načrtu zakona o združenem delu,« je povedal, »se predvideva nova preureditev, kar zadeva organiziranost. Vemo, da smo v prvih šestih mesecih poslovali z izgubo, zato se moramo ukvarjati s tem problemom, moramo najti prave razloge. Material iz OK ZKS nam je dobrodošel, saj zajema tudi naše probleme. Vprašanje je, ali smo dobro organizirani. Zakaj in kje se pojavljajo izgube? Mi, člani ZK se moramo v treh mesecih ukvarjati s problemi proizvodnje, da ne bomo ob koncu leta razpravljali o izgubah. Pokazalo se bo tudi, kje so delali napake in kaj smo dobro opravili. Novi Zakon o združenem delu nam pravzaprav omogoča, da dohodek in delitev urejamo v delovnih enotah.«

Tomislav Vučković, predsednik delavskega sveta skupnosti tozdov »Vulkan« je seznanil ostale člane ZK o razgovorih s predstavniki občine in zbornice o stanju v naši delovni organizaciji. Povedal je še, da bo tudi RZ SS morala pretehtati svoje delo, ko gre za vprašanje spremljanja cen in tržišča, kot tudi za organizirano prodajo oziroma plačilo realizacije gotovega blaga.

Sekretar OO ZK »Gumotehne« je ocenil to kot zelo aktualno, z navedbo, da kapacitete proizvodnje niso dovolj izkoriščene.

Z ugotovitvijo, da moramo probleme reševati kritično in samokritično ter tudi sistematično, je bil sprejet zaključek, da se skliče delovni sestanek, na katerem bodo razpravljali o vseh delovnih problemih in o rešitvah le-teh.

V zvezi z akcijo za vpis posojila za avtocesto in vodno gospodarstvo je bilo ugotovljeno, da akcija ni bila dobro izpeljana in da morajo biti komunisti zgled ostalim delavcem. Komisije za vpis posojila naj delajo v polni sestavi, da bi ljudem boljše pojasnili pomembnost in potrebo te akcije. »Nismo se dobro pripravili za izvajanje te akcije,« je povedal neki član ZK. Ravno tako je bilo povedano, da je ljudem potrebno pojasniti način vpisa posojila.

Volitve v ZSM

Od Republiške konference ZSM Srbije smo dobili dopis, v katerem želijo, da preko sredstev javnega obveščanja obvestimo mladino naše delovne organizacije o volitvah za vodstva mladinske organizacije ZSM v delovni organizaciji, občini in re-

publiki. Iz tega dopisa navajamo nekatera izmed stališč in navodil.

V republiški konferenci ZSM Srbije je ugotavljajo, da je tovarniški tisk tudi doslej spremljal akcije mladih in upajo, da bo s tem tudi nadaljeval, posebno pa sedaj, v času volitev za predstavnike v ZSM. Gre za volilno aktivnost v ZSM Srbije, ki pomeni nadaljevanje boja za organiziranje in usposabljanje mladinske organizacije. Ta akcija naj bi pripomogla k večji aktivnosti ZSM in uresničevanju idejnopoličnega in akcijskega delovanja, angažiranju pri nalogah nadaljnjega družbenega razvoja, krepitvi odgovornosti in uresničevanju potrjenih nalog ter močnejšemu povezovanju s celotno fronto organiziranih socialističnih sil.

Volitve so prilika, da se še enkrat dosledno, kritično in samokritično analizira dveletno delo vsake mladinske organizacije, da se vsa pozornost posveti tistemu, kar je bilo treba storiti, pa ni bilo storjeno. Na predvolilnih in volilnih sestankih se mora zagotoviti popolna demokracija in objektivno razpravljanje o vseh predlogih.

Ali se obeta revolucija v proizvodnji avtomobilskih plaščev?

V zadnjih osemdesetih letih je doživel avtomobilski plašč različne konstrukcijske spremembe. Od cevastih plaščev preko plaščev z gumenim nogo smo prišli do plaščev z žičnim jedrom diagonalne ali radialne izvedbe.

Vzporedno s spremembo konstrukcije pa so se spreminjali tudi materiali za armiranje plaščev in izdelavo gumenih zmesi.

Ne smemo pa pozabiti tudi na bistvene izpopolnitve načina izdelave, ki je danes precej drugačen kot pred desetletji. Danes si ne moremo zamisliti pnevmatike brez avtomatiziranih mešalnih linij, zelo izpopolnjenih strojev za pripravo polizdelkov, polavtomatskih konfekcijskih strojev in avtomatskih vulkanizacijskih preš.

Kljub vsemu pa ima današnja konstrukcija avtomobilskega plašča in način njegove izdelave celo vrsto pomanjkljivosti.

Plašči diagonalne, pa tudi radialne, ne izvedbe so sestavljeni iz velikega števila različnih elementov, ki jih le redko uspe idealno medsebojno povezati. Da zagotovimo zahtevane lastnosti posameznih elementov plašča, so potrebne zelo različne gume, ne zmesi. Razen tega je tehnološki proces zelo kompliciran in sestavljen iz velikega števila tehnoloških operacij od katerih vključuje vsaka določeno stopnjo neenakomernosti. Zato je potrebno na eni strani veliko delovne sile, na drugi pa dobro organizirana medfazna in končna kontrola, kar vse veča proizvodne stroške.

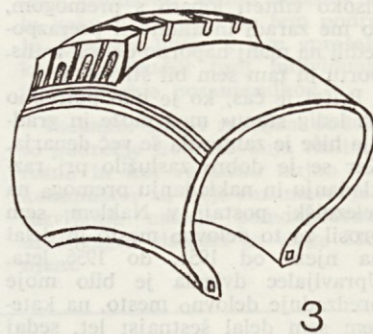
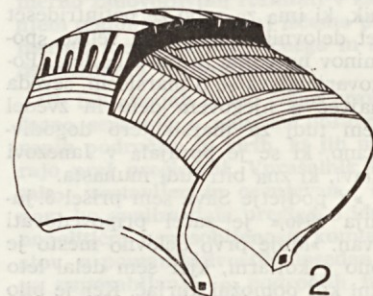
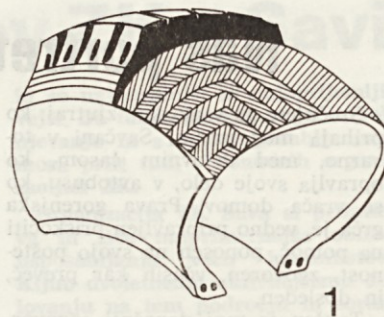
Pri izdelavi pnevmatike je potrebno veliko število različnih surovin, katerih kvaliteta prav tako ni konstantna. Poseben problem pa predstavlja medfazna skladišča in interni transport.

Razen tega bazira ves tehnološki proces izdelave pnevmatike na plaščnem preoblikovanju materiala

Sprejeta so merila, ki morajo biti odločilnega pomena pri izvolitvi na določeno funkcijo v ZSM: delo in rezultati dela, sprejemanje socialističnih vrednot, ugled in dokazane sposobnosti kandidata, da bo uspešno opravljal funkcijo, za katero je bil izvoljen. To pomeni, naj bodo na vidna mesta v mladinski organizaciji izvoljeni predvsem tisti mladinci in mladinke, ki so se izkazali kot dobri delavci in samoupravljalci, kot nosilci boja za večjo produktivnost, za hitrejši razvoj samoupravnih socialističnih odnosov; tisti, ki so s svojim praktičnim delom in angažiranjem v tozdu pokazali dosledno opredelitev za samoupravni socializem, interese delovnega razreda in mlade generacije.

Po odloku predsedstva RK ZSM Srbije bo dinamika volitev naslednja:

- v osnovnih organizacijah ZSM do 1. novembra 1976. leta;
- v občinskih organizacijah ZSM do 1. decembra 1976. leta;
- v medobčinskih konferencah ZSM do 1. januarja 1977. leta;
- Republiška konferenca ZSM Srbije bo do 25. 1. 1977. leta.

1. diagonalni plašč
2. prepašan radialni plašč
3. vlití plašč

in njegovem ogrevanju med vulkanizacijo. Za to so potrebni težki stroji, veliko prostora in velika količina električne in toplotne energije.

Na koncu pa ne smemo pozabiti še na velika investicijska sredstva in drago vzdrževanje.

V zadnjem desetletju pa je bilo prijavljenih več patentov, ki obravnavajo nove konstrukcije plaščev in postopke za njihovo izdelavo.

Zelo zanimiv so poskusi, da bi izdelali plašče brez dodatnega armiranja. Izdelujejo različne konstrukcijske variante plaščev, pri katerih so popolnoma ali delno izpuščen ojačevalni vložki. To pa kompenzirajo s povečanjem debeline sten plašča in s povečanjem modula elastičnosti uporabljene gume. Vendar pa je v večini primerov plašč vsaj pod tekalnim delom ojačan s kordom.

Pozitivni rezultati so bili doseženi pri veloplaščih in plaščih za ročne vozilke.

V ZDA, pa tudi v Evropi so se pojavili tudi plašči iz poliuretana z gobastim vložkom namesto zračnice.

Bodočo smer razvoja pa predstavljajo »vlti« plašči. S tem v zvezi je zanimiv plašč firme »Firestone«, ki je brez dopolnilnega armiranja in izdelan iz posebne vrste sintetičnega kavčuka. Ta plašč je sestavljen samo iz treh delov: dveh žičnih jeder in gume za ogrodje plašča. Dosedanji plašči so namreč sestavljeni iz najmanj 12 do 16 delov.

Veliko število konstrukcijskih variant kaže, da doslej še ni določene smeri na tem področju. Glavni problem, ki zavira razvoj na tem področju je ta, da ni uspelo najti primerne materiala, ki bi bil dovolj trden in elastičen, da bi ustrezal postavljenim zahtevam. Na drugi strani pa bi bila potrebna popolna nova oprema, ki bi zagotavljala racionalno izdelavo teh plaščev.

Čeprav je že kazalo, da so vse to le sanje konstrukterjev in tehnologov, je po zadnjih informacijah le uspelo izdelati plašče vltite iz tekočih polimerov, katerih karakteristike so že zelo blizu diagonalnim in radialnim plaščem.

Ti plašči sestojijo samo iz treh različnih elementov: iz karkase, dveh žičnih jeder in tekalne plasti. Karkasa je izdelana iz trdnjega polimera, da se pod vplivom polnilnega pritiska zelo malo deformira. Tekalna plast je izdelana iz materiala, ki zagotavlja zadostno oprijemljivost s cestiščem pri zmerni obrabi. Pri povečanju debeline karkase je možno voziti tudi brez polnjenja plašča z zrakom.

Bolj zanimiv kot sama konstrukcija pa je tehnološki postopek. Ta je sestavljen v glavnem iz vlivanja tekočih polimerov v razstavljlivo kalupe in naknadnega zamreženja materiala v ogrevalnih komorah.

Posledica tega enostavnega proizvodnega postopka je majhna potreba po prostoru, delovni sili in majhna poraba energije. Odpade plastično preoblikovanje materiala, priprava polizdelkov, medfazna kontrola, konfekcija in vulkanizacija.

Edina tehnološka oprema so cisterne za tekoče polimere, dozirne črpalke, agregat za vlivanje s kalupi in komore za naknadno zamreženje.

Tehnološki proces je avtomatiziran in ga vodi računalnik. Delovna sila je potrebna samo za kontrolo, čeprav je tudi ta pretežno avtomatizirana in elektronsko krmiljena.

Vse to pa ima bistven vpliv na strukturo proizvodnih stroškov. Stroški za material znašajo cca 82 %, za osebne dohodke cca 3,5 %, (Nadaljevanje na 8. strani)

Naš portret: Ivan Jarc

Srečujete ga vsak dan, zjutraj, ko prihaja med prvimi Savčani v tovarno, med delovnim časom, ko opravlja svoje delo, v avtobusu, ko se vrača domov. Prava gorenjska grča je, vedno pripravljen priskočiti na pomoč, ponosen na svojo poštenost, zgovoren, včasih kar preveč, in dosleden.

Takšen je moj današnji sogovornik, ki ima za sabo že petintrideset let delovnih izkušenj in veliko spominov na vojna in povojna leta. Pogovarjala sva se o marsikateri, seveda največ o njegovem delu in zvedel sem tudi za marsikatero dogodivščino, ki se je porajala v Janezovi glavi, ki zna biti tudi muhasta.

»V podjetje Sava sem prišel 8. junija 1946,« je začel pripovedovati Ivan. »Moje prvo delovno mesto je bilo v kotlarni, kjer sem delal leto dni kot pomožni kurjač. Ker je bilo delo težko, saj sem moral precej visoko vihteti lopato s premogom, so me zaradi invalidnosti prerazporedili na manj naporno delo k transportu in tam sem bil štiri leta.

Prišel je čas, ko je bilo potrebno »iz ledig stanu« med može in gradnja hiše je zahtevala še več denarja. Ker se je dobro zaslužilo pri razkladanju in nakladanju premoga na železniški postaji v Naklem, sem prosil za to delovno mesto in delal na njem od 1951. do 1956. leta. Upravljalca dvigala je bilo moje predzadnje delovno mesto, na katerem sem delal šestnajst let, sedaj pa sem v arhivu delovne organizacije kot manipulant.«

Ker je Ivan Jarc eden redkih delavcev, ki so že 30 let v Savi, se je moje naslednje vprašanje glasilo: »Kako je bilo pred 30 leti v Savi?»

»Ko sem prišel v Savo, je ta štela 350 do 400 delavcev in naj povem, da so bili delovni pogoji neprimerno slabši kot danes. Malico smo nosili od doma, največkrat jabolko in kruh, polurnega odmora ni bilo. Ko sem prišel za delo, sem moral skočiti v svoje cunje, tudi zaščitnih sredstev ni bilo. V službo smo hodili: peš, drugi so vrteli kolesa, le redkokd pa se je vozil z avtobusom. Zjutraj sem vstajal ob pol petih, da sem prišel pravočasno v službo, če pa so bili vremenski pogoji slabi, je bilo spanja tudi manj. Ponosen sem, da sem hodil 26 let peš na delo in nisem v teh letih zamudil niti enkrat. Kako pa je danes — težko bi našli Savčana, ki še ni zamudil.«

Ivan Jarc

Še in še je Janez pripovedoval, toda, žal, vsega tega nisem zapisal, naj ostane med nama. Če pa koga zanima kaj več, naj ustavi Janeza in rad mu bo razložil, potožil še nad marsičem, kar mu danes ni tu in tam všeč.

Da bi mojega sogovornika pomiril, sem ga poprašal za vesel ali tudi neprijeten dogodek, ki ga je doživel v podjetju. Ivan se je malo zamislil, potem pa je začel pripovedovati.

»Eden mojih srečnejših dogodkov v podjetju se je pripetil, ko je tovarišica Planinškova prišla nekega dne k meni na dvigalo in me poprašala, če bi rad šel na morje. Rekel sem ji, da nimam denarja, ker sam preživljam štirčlansko družino. Razložila mi je, da bi bilo vse skupaj zastoj, da sem si oddih zaslužil s svojim delom. Tako sem preživel deset dni v lepem obmorskem mestu Novigradu svoj prvi pravi dopust in spomini nanj so lepi in nepozabni.

Drug, tragičen, neprijeten za koga, za mene pa lahko tudi prijeten, pa je vezan na moj priimek, se je nasmehnil sogovornik Jarc in nadaljeval. »Je pač tako, da se imenuje ovca moškega spola po gorenjsko — jarc. Ob moji malenkosti so se zabavali in se še, pa se naj kar, če jim je to všeč. No, in tako se je zgodilo, da so bili prazniki pred vrati, pa me sodelavec zgrabi okoli vratu, češ: 'Jarc, zdaj te bomo pa za praznike spekli!'. Seveda sem bil jezen in sem se ga otesel s tem, da sem ga podrl po tleh. Pri tem padcu si je razbil

uro in posledica je bila, da so mi dva meseca odtrgovali od osebnih dohodkov po 5 %. Kontrola sem mu pa le dal!« doda Jarc, se nasmehne in pogladi z roko lase.

Verjetno si mislite, ko berete ta zapis, da ta, ki je pisal intervju z Ivanom Jarcem, ni bil čisto trezen, saj neke svojega sogovornika omeinja kot Janeza, drugič Ivana. Ja, pa je bil, čeprav ima svoj jezik vedno moker. Naj vam končno povem, zakaj ima moj sogovornik dva imena, in to oba uradna.

Ko je prišel Janez iz Okroglega leta 1946 k takratnemu kadroviku Pračku, ga je ta vprašal, kako mu je ime. »Janez,« se je odrežal Janez.

»Ne, Janez pa ne boš, v podjetju jih je dovolj in zato boš Ivan,« mu je zabrusil kadrovik in odslej je v Savi uradno Ivan, pri vseh ostalih, ki ga poznajo, pa je ostal Janez.

»Tvoje sedanje delovno mesto je v arhivu. Kako ti je sedanje delo všeč?« sem pobaral Janeza.

»Z delom, ki ga opravljam sedaj, sem zelo zadovoljen, saj je zanimivo in raznovrstno. Skozi moje roke gre veliko dokumentacije, za katero prej nikoli nisem slišal in pri tem sem dobil občutek, da se človek uči

vse življenje. Ko sem prišel v arhiv, lahko rečem, da je bil en sam kup papirjev, za katerega se pravzaprav ni vedelo, kam spadajo. Sedaj pa je naš savski arhiv lahko zgleden marsikateremu in v ponos podjetju. Dela v arhivu je dovolj in ga bo ostalo še za čas, ko bom prenehal z delom. Svoje delo opravljam z veseljem, seveda po svojih zmognostih, če pa se pri delu zatakne, mi priskočita na pomoč sodelavca, s katerima se lepo razumem.«

Najin pogovor se je bližal koncu, zato sem Ivana povprašal, kaj bi želel še povedati.

Njegov odgovor je bil:

»Zahvalil bi se za pomoč, ki so mi jo nudili v oddelku za socialno skrbstvo, ko sem jo potreboval, in vsem ostalim, ki so mi kakorkoli pomagali. Ker pa mi tečejo zadnja delovna leta, bi mi lahko vsaj za nekaj jurjev povišali plačo, ki res ni velika.«

Prijetno je bilo kramljati z Ivanom Jarcem, ki je ponosen, da je Savčan, da je preživel svoja najlepša leta v podjetju, ki ga je pomagal graditi in ki je tudi del njega samega.

Jože Vratarič

Revolucija ...

(Nadaljevanje s 7. strani)

za osnovna sredstva cca 3 %, za energijo pa le 0,1 % proizvodnih stroškov. To razmerje predstavlja seveda določene probleme, ki pa niso nepremostljivi.

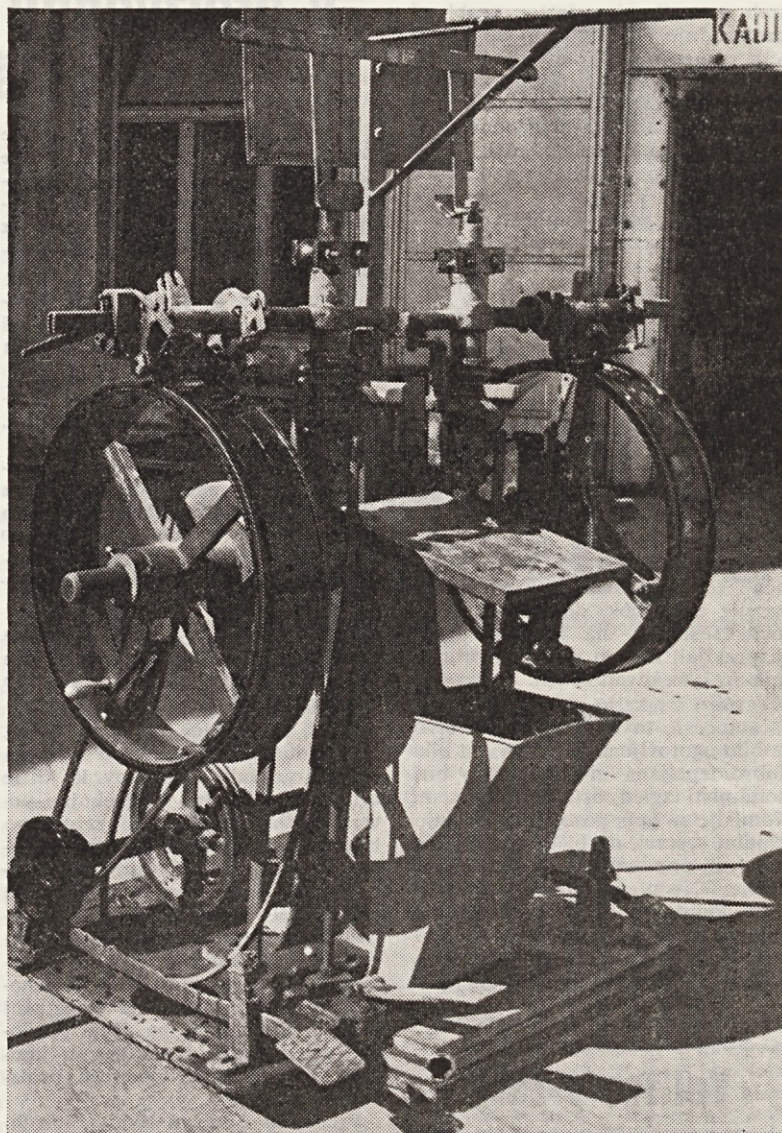
Ceprav je cena materiala in opreme danes še razmeroma visoka, pa je zaradi dejstva, da so ti plašči za 15 do 20 % lažji kot radialni, proizvodna cena nižja kot pri radialnih plaščih. Računati pa je treba tudi na manjšo obrabo protektorja tako, da lahko računamo na bistveno večjo vzdržljivost (100.000 km), kot pri današnjih radialnih plaščih.

Ker plašči nimajo armature v karkasi, se odpira nešteto vozniških lastnosti, ki so bile pri prototipskih plaščih še premalo raziskane.

Res je, da nekateri proizvajalci plaščev zaenkrat še z nezaupanjem gledajo na novi postopek. To pa na zadnje niti ni čudno, saj so skoraj vse pnevmatikalne vložile v zadnjih letih ogromno finančna sredstva v razvoj in proizvodnjo radialnih plaščev, kar je treba amortizirati.

Vendar je novi postopek nakazal toliko tehnoloških prednosti, da ga bo treba upoštevati pri vseh večjih povečanjih današnjih kapacitet, ker za novo tehnologijo ni možno uporabiti dosedanje tehnološke opreme, kot je bil to primer pri prehodu od diagonalnih na radialne plašče.

M. S.

Konfekcijske stroje za žmula veloplašče smo v Savi začeli uporabljati že leta 1939. Pred tem jih je uporabljala firma Continental. Do sedaj smo na njih uspešno delali. Zaradi neugodnih tržnih razmer jih začasno selimo v skladišče rezervnih delov. Če se bodo tržne razmere izboljšale, jih bomo ponovno aktivirali. Sedaj pa bomo (namesto) žmula veloplaščev povečali proizvodnjo žičnih veloplaščev.

Idejnopolično usposabljanje članov ZK v Savi

Na enajsti seji je občinska konferenca ZKS Kranj med drugim obravnavala tudi problematiko idejnopolitičnega usposabljanja v ZK. V obširni razpravi, v kateri je bila poudarjena kvaliteta idejnopolitičnega usposabljanja v naši delovni organizaciji, je sodeloval član komisije za idejnopolitično delo pri ZK v Savi tov. Stefan Zrinski. Objavljamo del njegove razprave.

Idejnopolično izobraževanje komunistov, ki mu v sedanjih razmerah tehničnega in družbenega razvoja posvečamo velik pomen, je resnična potreba in nujnost za razreševanje problemov in dilem pri vsakodnevnem delu na delovnih mestih v organizacijah združenega dela, v samoupravnih in drugih družbenih organizacijah.

Kljub prizadevanju potreba po sistematičnem idejnem usposabljanju in dopolnjevanju še ni prišla v prakso. Zato se srečujemo z odklonilnimi stališči, kar povzroča precejšnje težave. Del članstva še zmeraj ni zavestno prisoten pri raznih oblikah izobraževanja, kar škoduje organizaciji kot celoti.

Zmotno je mnenje posameznikov, ki menijo, da so s članstvom v ZK že tudi idejno usposobljeni in pripravljeni za reševanje vseh problemov. Menimo, da smo usposobljeni, da znamo dialektično obravnavati in analizirati trenutne razmere; toda

kljub usposobljenosti nismo pripravljeni svoje znanje in spoznanje prenašati in soočiti s tovariši v osnovnih organizacijah, še manj pa

Stefan Zrinski

med delovnimi ljudmi v svoji okolici, doma, čeprav je to osnovna naloga in dolžnost vsakega komuniste.

Večkrat slišimo mnenje, da bi usposabljanje morali prilagoditi izobrazbeni strukturi. To pomeni, da bi morali imeti tudi različne programe usposabljanja. Tako mnenje ni sprejemljivo, saj bi na ta način delovali razdiralno in ne bi prispevali k dvigu idejne ravni vseh komunistov. Končno pa je tudi vprašljiva višja idejna raven tistih, ki imajo višjo šolsko izobrazbo. Pri tem pa ne zanikamo potreb po višjem usposabljanju v specifične namene.

Menimo, da je naloga bolj usposobljenih komunistov v tem, da razčlenjujejo, argumentirano in razumljivo posredujejo osnovna maksistična znanja, prilagojena praktični uporabnosti med vsemimi člani.

Komunist mora biti povsod učitelj in vzgojitelj, saj bo le v tem primeru in s takim delom opravičil svoje poslanstvo. Žal nam prevečkrat tega primanjkuje.

Vprašanje idejno-političnega usposabljanja na novo. V raznih sklepih in literaturi zasledimo različne metode in napotke za usposabljanje. Kljub vsem poznanim načinom usposabljanja pa je potrebno omeniti staro, danes še vedno premalo poudarjeno metodo dela in USPOSABLJANJA S KRITIKO IN SAMOKRITIKO. Dokler bomo to opuščali, se ne bomo učili in gradili na osnovi prakse na življenjskih primerih,

ki so najbogatejši in najoprijemljivejši. Do takšnega delovanja, dopolnjevanja in s tem usposabljanjem mora priti tudi v osnovnih organizacijah ZK.

Organizacija ZK Sava si prizadeva in išče najprimernejše oblike usposabljanja vseh komunistov. Kljub dvoletnemu aktivnejšemu delovanju na tem področju in sorazmerno zadovoljivim rezultati v zadnjem obdobju, še zmeraj iščemo primernih metod sistematičnega in individualnega usposabljanja.

Ob teh akcijah bomo člane pravočasno senzanili o namenu obravnavanih področjih in virih, ki jih morajo prej pregledati. Vprašalnik bo tako sestavljen in ocenjevan, da nam bo analiza dala pregled o idejnopolitični usposobljenosti komunistov, o pomanjkljivostih dosedanjega usposabljanja, o področjih izobraževanja, katerim moramo dati večji poudarek. Vedeti hočemo, kje in kako daleč smo na tem področju. Obenem bomo s tem vprašalnikom spodbudili tudi individualno izobraževanje posameznikov.

Vsekakor smo v zadnjem obdobju to področje izobraževanja vzeli zelo resno in kot resnično nujno vseh komunistov za lažje razumevanje in razvijanje našega samoupravnega družbenega sistema in vloge ZK v njem.

Družina

(Nadaljevanje)

Vsaka pradedna se je morala najkasneje po nekaj generacijah razcepiti. Prvotno komunistično, skupno domače gospodarstvo, ki je brez izjeme prevladovalo do srednje stopnje barbarstva, je precej natanko določalo maksimalno število članov družinske skupnosti (odvisno od možnosti vzdrževanja, geografskega okolja in običajev). Tako je npr. jedro nove redovne skupnosti v večini primerov krajevno ločeno od svojih staršev, predstavljala ena ali več vrst sestra; prav tako je bilo z brati, ki so tvorili jedro druge take skupnosti. Po havajskem običaju so bile sestre določenega števila skupne žene svojih skupnih mož, ki pa niso smeli biti njihovi bratje. Ti moške pa se med seboj niso imenovali bratje temveč panulua, kar pomeni intimni prijatelj; prav tako tudi žene med seboj. Bistvena lastnost družine punalua je v tem, da je bila to medsebojna skupnost mož in žena v mejah družinskega kroga, iz katerega so bili izključeni sprva rodni, pozneje pa tudi bolj oddaljeni bratje žena in sestre mož.

Za vse oblike skupinskih zakonov je značilno, da je gotovo, kdo je oče, gotovo pa, kdo je mati. Tako se lahko pokoljenje dokazuje le po materi, kar imenujemo materinsko

pravo, čeprav takrat še ni bilo prava.

Parna družina

Že v skupinskem zakonu so se pojavljali pari za daljše ali krajše časovno obdobje. Ker je bilo v rodu vedno več bratov in sester ter drugih daljnjih krvnih sorodnikov, pri Irakezih nekaj sto, med katerimi je bila prepovedana medsebojna ženitev, je bilo nujno, da se je parni zakon utrjeval. Zaradi prepovedi je bilo vedno manj možnosti za ohranitev skupinskega zakona, kar je kasneje tudi privedlo do njegovega propada. Vendar pa parnega zakona ne moremo izenačevati z današnjim, saj je bil v svojem bistvu le ne preveč trdna zveza ženske in moškega, ki ju je družil nagon po ohranitvi vrste in omejitve v rodovni skupnosti. Mož je sicer lahko imel več žena, lahko je bil nezvest, če je tako naneslo, ker je monogmija (eno zakonstvo) praviloma veljala samo za ženske.

V vseh oblikah družine so imeli moške več kot dovolj, vendar pa so s postopnim izključevanjem najprej ožjih in kasneje vedno oddaljenejših sorodnikov žene postale redke in iskanje. Zaradi tega se od parne družine najprej pojavljajo ugrabitve in ropi žena. Taka družina je tudi preslabotna, da bi imela lastno gospodinjstvo, zato še naprej

FILOZOFI SO SVET
RAZLAGALI, GRE PA ZATO,
DA GA SPREMINJAMO

živi v komunističnem gospodinjstvu. Odnose v tej skupnosti zelo nazorno opisuje Artur Wright, ki je več let živel med Seneka Irakezi. Med drugim pravi: »Parne družine so živele v komunističnem gospodinjstvu, v katerem je vedno prevladoval klan, tako da so si ženske jemale moške iz drugih klanov. Običajno so v gospodinjstvu gospodarile ženske. Tudi zaloge so bile skupne. Toda gorje nesrečnemu zakonc ali ljubimcu, ki je bil prelen ali preneroden in ni prispeval svojega deleža k skupni zalogi. Ne glede koliko otrok je imel, ali kaj je bilo njegovega v hiši, se je vsak hip lahko nadejal ukaza, naj poveže svojo culo in se pobere. Da bi se upiral, se pomisliti ni smel; v hiši so mu tla postala prevročna in ni mu preostalo drugega, kot da se je vrnil k svojem lastnemu klanu ali si poiskal novo ženo v drugem. V klanih in tudi drugod so imele glavno besedo ženske. In če je naneslo, jim je bilo prav malo mar odstaviti poglavarja in ga degradirati v navadnega vojščaka.«

Prehod iz skupinskega v parni zakon je trajal daljše časovno obdobje in ne povsod enako. Še veliko pozneje se je občasno v raznih oblikah pojavljala težnja po skupinskem zakonu. Tako si npr. pri nekaterih ljudstvih sorodniki ali sva-tje laste starodavno pravico prve noči z nevesto in je ženin zadnji

med njimi. Pri drugih so to »uradne osebe«, razni poglavarji, vrči, ugledni vojščaki itd.

Nadaljnji razvoj družine lahko pripišemo novim družbenim silam, ker sicer ni bilo nobenega razloga, da bi se parna družina organizirala kako drugače. V višji stopnji barbarstva se pojavi suženjstvo. S kopičenjem bogastva in privatno lastnino (doslej je bila skupna) pride tudi v družini do sprememb. Poleg rodne matere se ugotavlja tudi rodni oče. Osnovni vzrok za to spremembo je bil v tem, da je bil lastnik bogastva mož in je svoje premoženje zapustil svojim potomcem. To je hkrati pomenilo propad materinskega prava in začetek podrejenosti žene in nadrejenosti moža. Do tega obdobja je bilo gospodinjstvo priznано kot delo enakopravno drugim »moškim« opravilom, tudi žena je bila ne samo svobodna, temveč tudi spoštovana, saj je vsa dela, razen lova in vojskovanja, opravljala ona in temu primeren je bil tudi njen družbeni položaj. Prav zanimiva je primerjava njene vloge v obdobju parne družine s srednjim vekom, v katerem so se moški klanjali ženam, kar je bila samo zunanja oblika prikrivanja njenega resničnega družbenega položaja, ki je bil dosti nižji kot v komunističnem gospodinjstvu.

Rimski izraz familia se je porajal z nastankom suženjstva in pomeni (formulus — hišni suženj) sužnje, ki pripadajo enemu hišnemu gospodarju, prav tako kot žena in otroci, nad katerimi je imel ta gospodar neomejeno pravico — tudi uboj.

Hišna skupnost ali patriarhalna družina pomeni prehod iz materinske pravne družine, ki je nastala iz skupinskega zakona, v posamično družino modernega sveta.

(Se bo nadaljevalo)

Pomagajmo sodelavcem — invalidom

V sredo, 20. oktobra 1976, je bila prva letna skupščina invalidnih delavcev Save Kranj. Namen te organizacije, ki združuje 130 invalidnih delavcev Save je pomagati manj zmožnim delavcem — invalidom pri ustreznem razporejanju na delovna mesta, seveda na osnovi odločb, ki jih izdaja invalidska komisija. V želji, da pomaga invalidnim delavcem, izvršni odbor predlaga tudi socialne pomoči, pošilja svoje člane na klimatska zdravljenja in letovanja ob morju ter skrbi za rekreacijo invalidov.

Skupščine se je udeležilo le 32 invalidov in nekaj zunanjih gostov. Kot smo že v poročilu ugotovili, je tako majhna ude-

ležba s strani članov — invalidov nekako razumljiva. Zaradi človekove stiske in nelagodnosti, ki tare invalide vseh vrst in kategorij, smo v letošnjem letu organizirali tri izlete zato, da se ljudje med sabo spoznajo, vplivajo drug na drugega in da bi združeni lažje reševali probleme, ki jih imajo. Zaradi preobremenjenosti (v službi in pa tudi doma) ostajajo vase zaprti in niti ne poznajo svojih pravic, ki jim jih nudi zakonodaja.

Največ naših invalidov delavcev je v tretji kategoriji. To so delavci z okvarami hrbtenice, želodčni bolniki, bolniki z obolenjem nog, izgube prstov. V glavnem so postali invalidi ob delu in tudi sedaj delajo na delovnih mestih. Večina jih je bila prerazporejena na lažja in ustrežnejša delovna mesta.

Največ vprašanj na skupščini je bilo postavljenih glede obračunavanja nadomestil oz. akontacij, ki so se obračunavale za leto in več za nazaj. Zavezali smo se za to, da bi invalidni delavci to nadomestilo dobili vsaj konec prvega meseca za preteklo leto.

Občni zbor aktiva invalidnih delavcev

Tudi o tem, kakšen je odnos do invalidnih delavcev, smo spregovorili. Vsi gledamo na to, da bi ob stroju delavec de-

lal kar največ, da bi izpolnjeval normo. Pojavljajo se vprašanja invalidnih delavcev po tozdi. Ponemkod jih je veliko in potrebovali bi razumevanje vodilnih in vodstvenih, op.ur.). Povabili smo jih z namenom, da jih seznanimo s problematiko njihovih delavcev — invalidov.

Zato tako majhno udeležbo samih delavcev lahko tudi utemeljimo za vodstvene in vodilne delavce po tozdi, ki so odgovorni za delo svojih delavcev — tudi invalidov — pa ni opravičila. Jože Štular

Razmišljanje

Pokljuka. Ponedeljek, 18. oktobra. Sredi dopoldneva je bila dolina zavit v gosto meglo, medtem ko se je majhno naselje počitniških hišic v mogočnem smrekovem gozdu na Pokljuki kopalo v razkošni sončni svetlobi. Nekaj korakov od Sport hotela, stoji savska koča.

Ceprav je med sodelavci večkrat slišati pikre pripombe, da Sava ima dovolj počitniških kapacitet in bi

pričakoval, da bo dom zaseden, le-ta ni bil. In to ne samo ta dan, temveč večino dni med tednom.

S počitniškim domov upravlja in je zanj odgovorna kadrovska služba preko gospodarja, ki skrbi za gospodarno poslovanje doma ter za dobro stanje sredstev, naprav in zgradbe.

Usluge v počitniškem domu lahko koristi vsak član našega kolektiva,

V smrekovem gozdu stoji savski dom

ki dobi napotnico pri tov. Radu Plahuti v kadrovske službi. To je obenem tudi potrdilo za bivanje v domu. Interesenti lahko rezervirajo prostor v domu največ mesec dni pred odhodom, če pa zaradi kakršnihkoli razlogov ne morejo na letovanje, morajo to čimprej sporočiti referentu za letovanje, da le-ta odda prostor drugim. V primeru prevelike zasedenosti, posebno med prazniki in kolektivnim dopustom imajo prednost tisti sodelavci, ki v domu še niso bivali. Cena nočnine je za Savčane 15,00 din, za tuje goste pa 20 dinarjev. Gostje lahko v domu uporabljajo tudi kuhinjo, če želijo.

Aktivni oddih se v zadnjem obdobju vedno bolj uveljavlja in je pomemben dejavnik za dobro in zdravo počutje delovnih ljudi. Čeprav imamo Savčani glede na število zaposlenih majhne kapacitete, le-te nočemo ali ne znamo izkoristiti, razen med prazniki in kolektivnim dopustom, ko je interesentov

preveč. Cena usluge, ki jo plača gost v domu, je samo simbolična in ne more biti ovira za letovanje. Po drugi strani pa je na Pokljuki skoraj neomejeno možnosti za raznovrstno rekreacijo. To so sprehodi in nabiranje gob, izleti na Uskovnico nad Bohinjem ali na Rudno polje pod Triglavom, smučanje, plavanje v zimskem bazenu v Sport hotelu in drugo. Sodelavci, ki nimajo lastnih avtomobilov, se lahko na Pokljuko peljejo z avtobusom, ki dvakrat dnevno pelje z Bleda. Kljub naštetim ugodnostim pa je opaziti, da so sodelavci iz proizvodnje, ki jim je zaradi težkih pogojev dela tak oddih najbolj potreben v našem domu v manjšini.

Drugo, tudi pomembno dejstvo pa je zasedenost oz. nezasedenost doma med tednom. Pri tako številnem kolektivu, kot je naš, to ne bi smelo biti vprašanje.

Torej, greste na Pokljuko?

Peter Bogataj

Člani našega taborniškega odreda so med svoje naloge uvrstili tudi popravilo zapuščenih koč Puščava na Joštu. S prostovoljnimi delovnimi akcijami bodo uredili prijetno bivališče z nekaj ležišči in dnevnim prostorom.

Kljub temu, da vodi z vrha Jošta do koč le strma steza in je treba ves gradbeni material znositi do nje, delo dobro napreduje.

Urejena koča in okolica bo primerna za taborniške dejavnosti, vsekakor pa tudi za druge sodelavce, ki se bodo odločili za obisk tega lepega kotička.

Kritični zapis ali delovni akciji na rob

O naravnem drsališču za obratom V v Stražišču smo v našem glasilu že objavili kratko vest. Tokrat objavljamo zapis o mladinski delovni akciji, če tak naziv zasluži.

Drsališče bo imelo za Savo velik pomen, saj je to prvi tovrstni objekt v Kranju in bližnji okolici. Z njim bodo Savčani dobili možnost udeleževanja tudi v tej panogi športno-rekreativne dejavnosti.

Dela na objektu potekajo že dalj časa in je sedaj v grobem usposobljen za uporabo. Priznanje za to velja mladim iz KET, ki so sodelovali na delovnih akcijah. Ker je bilo za dokončno ureditev drsališča potrebno opraviti še nekatera dela, je ZSM Sava organizirala v soboto, 9. oktobra, delovno akcijo. Čeprav je bila mladina Save o akciji in njenem pomenu obveščena preko Informatorja, je bila udeležba zares skromna. Upravičeno pa se lahko vprašamo, zakaj je bila udeležba tako majhna?

V največji meri velja vprašanje izvoljenim mladinskim aktivistom v raznih organih ZSM v Savi. Na delovno akcijo ni bilo večine članov sveta koordinacijske konference ZSM Sava, članov predsedstev osnovnih organizacij mladine ter članov komisij, ki bi se morali prvi udeležiti akcije. Osnovno merilo uspešnosti dela

Delavni, a žal maloštevilni!

organizacije je njena praktična dejavnost in množičnost ne samo na delovnih akcijah, temveč tudi na drugih področjih, o čemer pa v tem primeru ne moremo govoriti, še manj pa o potrebni družbeni zavesti članstva ZSM. Vsekakor velja, da so bili nekateri mladinci zadržani zaradi nadurnega dela ali drugih objektivnih zadržkov, vendar to ne more biti opravičilo za vse, ki se niso udeležili akcije.

Namen tega zapisa ni kritika vsega in vsakega, temveč objektivno prikazovanje dejanskega stanja. V statutu ZSM, v pravilih savske mladinske organizacije in drugih aktih so opredeljene odgovornosti, pravice in dolžnosti članstva, o čemer bi mladi na svojih sejah morali resno spregovoriti, sklepe in dogovore tudi v praksi uresničevati, da do takih in podobnih neuspehov ne bo več prihajalo.

Kljub majhnemu številu mladincev pa je vladalo pravo delovno vzdušje. Dobre volje in mladostne zagnanosti ni manjkalo.

P. Bogataj

Ustanovljeno je športno-rekreativno društvo

Gumar

V petek, 8. oktobra, je bil ustanovni občni zbor Gumarja, društva za rekreacijo in šport delovne organizacije Sava Kranj. Udeležilo se ga je nekaj manj kot 50 sodelavcev, ki že vrsto let vodijo in organizirajo športno in rekreativno dejavnost v Savi.

Po otvoritvi in izvolitvi organov občnega zbora je predsednik komisije za šport in rekreacijo tov. Vule Cicmil podal poročilo o dosedanjem delu na tem področju, ki ga v skrajšani obliki objavljamo.

9. kongres Zveze sindikatov Slovenije v 12. sklepu govori o tem, da

se morajo sindikati kar najbolj angažirati na področju organiziranega oddiha in rekreacije delavcev in njihovih družin. »Pri tem bomo zagotavljali odločilen vpliv delavcev pri ustvarjanju možnosti za množičen oddih in rekreacijo, ki sta sestavini standrada delavcev«. Nadalje sklep govori o tem, da je nujno potrebno v program delovanja osnovnih organizacij sindikata vključiti organiziranje zdravstveno-rekreativnega in preventivnega počitka, zlasti za tiste delavce, ki delajo v težkih delovnih razmerah. V krajevnih skupnostih, kjer delavci in njihove družine preživijo večji del dnevnega in tedenskega počitka, pa se je treba čim bolj aktivno vključiti v akcije za povečanje rekreacijske aktivnosti vseh občanov. V temeljnih telesno kulturnih skupnostih naj bi si sindikat bolj poglobljeno po svojih delegatih iz organizacij združenega dela zagotovil odločanje o politiki razvoja telesne kulture zlasti pa športne rekreacije delavcev ter njihovih družin, ki je bila doslej močno zapostavljena. Posebno pozornost pri tem je nameniti prireditvam, ki imajo spominski in manifestativni značaj ali pa za vzgojo in vseljudske obrambne cilje.

Osnovne usmeritve so naslednje:

— Oddih in rekreacija delavcev in njihovih družin so sestavni in nedeljivi del družbeno-ekonomskih odnosov v tozidih, delovnih, krajevnih in družbenopolitičnih skupnostih.

— Ti odnosi so neločljivo povezani z razvojem samoupravnih družbenih odnosov in sploh družbenega standarda.

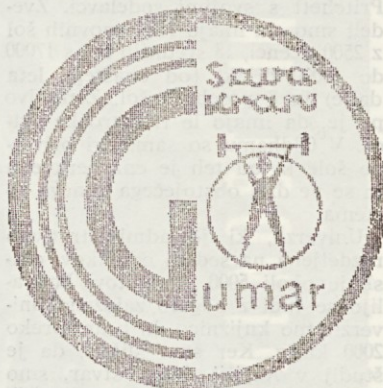
— Funkcijo rekreacije in oddiha moramo razumeti kot zadovoljevanje potreb delavcev, njihovih družin in občanov po lepšem, kulturnejšem in bogatejšem življenju. Zato je nujno potrebno zagotoviti redne vire financiranja programov počitniške rekreativne dejavnosti, stalno spremljati in usmerjati sredstva, namenjena za to dejavnost.

V naši delovni organizaciji smo na področju športa in športno-rekreativne dejavnosti dosegli zavidljive uspehe. Trenutno deluje v Savi 14 športnih sekcij, in sicer: nogometna, rokometna, šahovska, kegljaška, balinarska, strelska, košarska, smučarska, plavalna, namizno teniška, odbojkaška, planinska, taborniška in sekcija za podvodni šport. V teh sekcijah je trenutno vključenih več kot polovica zaposlenih, torej več kot 2000 Savčanov, od tega samo v plavalni sekciji, ki je izrazito rekreativna, okoli 1450 delavcev. To je podatek, ki veliko pove. Na področju športne dejavnosti in organiziranosti je naša delovna organizacija daleč pred drugimi delovnimi organizacijami na Gorenjskem in med prvimi v naši republiki. Na iniciativo naše delovne organizacije so organizirane tri velike športne manifestacije: Gumijada — športne igre gumarjev Jugoslavije, Peterboj — igre železarjev, steklarjev in gumarjev Slovenije, ter Polikem — igre kemikov Slovenije. V Savi pa je najbolj množična športna manifestacija Mesec športa, ki je bila in ostane tradicionalna. Omeniti bi veljalo tudi množično udeležbo naših športnikov in športnic na občinskih sindikalnih igrah v Kranju.

Spričo take razgibanosti ter razumevanja in podpore, ki smo jo športniki deležni pri sindikalni organizaciji in samoupravnih organih ter vodilnih in vodstvenih delavcih naše delovne organizacije, so nekateri na-

ši športniki dosegali tudi vrhunske rezultate. Tako smo imeli dva olimpijska reprezentanta iz naših vrst, trenutno pa v naši delovni organizaciji delajo trije državni prvaki v kolesarstvu.

K ustanovitvi športno-rekreativnega društva Gumar so nas vodili dosedanj uspehi in množičnost. Zlasti pa še to, da smo v preteklosti premalo cenili pomen netekmovalnih oblik športa in rekreacije, čeprav smo tudi v teh dosegli vidne uspehe, npr. v hoji, plavanju, kole-

sarjenju, smučanju, kegljanju, TRIM itd. Netekmovalna rekreativna dejavnost omogoča veliko udeležbo, je dostopna in zanimiva za večje število delavcev in zahteva manjša vlaganja, zato je tudi cilj našega današnjega občnega zbora in bodoči program društva GUMAR. V našem pravilniku je poudarjeno, da bo osnovna naloga bodočega odbora na področju financiranja rekreacijskošportnih programov dajati dolženo prednost posameznim oblikam rekreacije, pri čemer naj bi imela prednost taka oblika dejavnosti, s katero se da z manjšimi sredstvi zadovoljiti potrebe večjega števila delavcev. To pa pomeni višjo kvaliteto v zadovoljevanju telesno-kulturnih potreb delavcev. Na področju financiranja rekreacije delavcev moramo biti bolj gospodarni in resnično zasledovati cilj in finančno podpreti le tiste investicije, ki odpirajo nove možnosti za množično telesno kulturo in rekreacijo delavcev. Bodoče društvo ne bo poudarjalo samo rekreativne dejavnosti, temveč se bo tudi na športno tekmovalnem področju bolj zavzemalo za dvig ravni športno tekmovalne dejavnosti v tako imenovanih množičnih in posameznih športih. Za vse to je potrebno imeti športne objekte in prostore. Teh pa v Savi nimamo, zato se bomo morali veliko bolj kot doslej povezati in sodelovati s športnim društvom Sava, krajevno skupnostjo Stražišče ter s telesno-kulturno skupnostjo Kranj. Samo tako bo naše rekreacijsko športno društvo GUMAR lahko doseglo svoj osnovni cilj: vključiti slehernega delavca in člane njihovih družin v vsaj eno rekreativno športno dejavnost.

V nadaljevanju so prisotni obravnavali in z majhnimi dopolnitvami tudi sprejeli pravila društva, v katerih je okvirno opredeljen tudi program dela. Izvolili so 19-članski izvršni odbor društva in nadzorni odbor.

V zaključnem delu so bila podeljena priznanja dosedanjim dolgoletnim aktivnim delavcem na področju športa in rekreacije v Savi. Priznanja so dobili Tone Zorman, Andrej Valenčič, Ciril Dominko, Slobodan Dinič, Tone Horvat, Stane Toplišek in Vid Gazvoda. **P. B.**

Mladi v Oldhamu

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

Izobraževanje

Oldham je industrijsko zelo močno razvito mesto in kot smo spoznali, ima temu ustrezno tudi zelo dobro razvit izobraževalni sistem.

Predno smo obiskali eno od njihovih osnovnih šol, srednjih šol in univerzo, nas je sprejel direktor komiteja za izobraževanje gospod Pritchett s svojimi sodelavci. Zvedeli smo, da imajo 112 osnovnih šol z 2500 učenci, 18 srednjih šol s 17000 do 18000 dijakov (od enastega leta dalje) in 8 posebnih šol. Zanimivo pa je, da imajo le tri otroške vrtce. V Oldhamu so samo tri privatne šole in od teh je ena cerkvena in se ne drži obstoječega učnega sistema.

Univerzo, ki je administrativno razdeljena na sedem oddelkov, obiskuje okoli 5000 študentov. Pohvalijo se tudi z bogato založeno univerzitetno knjižnico, ki hrani preko 2000 knjig. Ker smo slišali, da je študij v Angliji draga stvar, smo jih vprašali, kako si lahko privoščijo študij manj premožni. Pojasnili so nam, da je za vstop na univerzo res treba plačati določeno vsoto, vendar jo navadno plačujejo centri, ki zaposlujejo kader.

V mestu imajo tudi 12 različnih oddelkov za večerne tečaje in kot sem že omenil, tudi različne klube za družabno življenje.

Poprečna plača delavca v prosve-ti znaša brutto 3800 funtov letno.

Sicer pa jih ves izobraževalni sistem stane 24 milijonov funtov letno. Tudi oni krepko občutijo gospodarsko krizo. Letos so dobili milijon funtov manj dotacije, naslednje leto pa jim jo bodo zmanjšali še za drugi milijon. Gospod Pritchett pravi, da ne vedo, kako bodo »zvozili«.

Peljali so nas tudi v njihovo ljudsko knjižnico, ki je bogato založena in izredno moderno opremljena. Pri iskanju knjig in registraciji izposojevalcev jim je v veliko pomoč računalnik, tako da v nekaj sekundah izveš ali je določena knjiga v knjižnici oz. kdo si jo je izposodil. No, tukaj si tudi lahko izposodiš gramofonske plošče in celo umetniške slike.

Kultura

Od kulturnih institucij smo si ogledali njihovo gledališče, ki je trenutno eno najmodernejših na svetu. Dvorana je konstituirana v obliki križa, tako da je prizorišče v sredi. Lahko pa središče, postavljeno v obliki stopnic, odstranijo s pomikom konstrukcije proti zadnji steni in tako lahko prizorišče razširijo v katerikoli trak. Pod stropom gledališča je operativna kabina in od tam urejajo osvetlitev in ostale fotoefekte (tudi diaproskop in kinoprojektor) ter zvok z najrazličnejšimi zvočnimi efekti. Tukaj imajo tudi aparature, ki omogočajo radijsko in televizijsko snemanje, prav tako pa imajo v kabi-

ni magnetoskop, da lahko posnamejo katerikoli oddajo TV programa.

Zvečer smo si tudi ogledali gledališko predstavo, pravzaprav je bilo to musical z naslovom: »Oh, ta čudovita vojna«. Kot že naslov pove, je bila na programu vojna tematika in sicer 1. svetovna vojna z začetkom v Sarajevu. Ker je bilo seveda delo v angleščini, nismo mogli vsega razumeti, pa vendar smo uživali ob gledanju odlične igre in še bolj čudovitem petju. Videli smo tudi praktično uporabo celotne moderne tehnike v gledališču. Čeprav je imel režiser na razpolago ves spekter najrazličnejših zvočnih efektov, se le ni mogel odreči instrumentalnemu ansamblu, ki je spremljal petje in igro.

Izleti po Angliji

Čeprav je bil glavni namen našega potovanja v Anglijo obisk prijateljskega mesta Oldham, so nas vendarle gostitelji popeljali na enodnevne izlete tudi v druga angleška mesta in celo na Škotsko.

Od mest Liverpoola, Manchesterja in celo Blackpoola, obmorskega letoviškega kraja na zahodni obali Anglije ob Irskem morju, si bomo zapomnili le bogato založene trgovine. Ogled mest namreč ni bil organiziran, niti nam gostitelji niso povedali glavnih podatkov. Tako se je vsak po svoje znašel.

Pravzaprav ni bilo kaj dosti boljše ob obiskih kulturno zgodovinskih krajev, kot sta grad iz 15. stoletja v pokrajini Derbyshire in samostan v pokrajini Yorkshire, saj nam je glavne zanimivosti povedala naša prevajalka Nevenka, ki jih je prevedla iz prospektov.

Škotska

Menda je bilo pomanjkanje denarja vzrok, da nam Oldhamčani letos niso mogli omogočiti trodnevnega izleta z avtobusom na Škotsko, tako kot prejšnja leta. Zato smo šli tja z vlakom za en dan.

Deželo smo torej videli le z vlaka in se ne razlikuje mnogo od Anglije; morda so tukaj višji hribi in pašniki zaradi dežja bolj zeleni ter mnogo ovac na njih. Naš cilj je bil Edinburg, staro zgodovinsko mesto na vzhodni obali Škotske.

Sprejel nas je dolgoletni vodič gospod What, škot po rodu, znanec vseh dosedanjih skupin v Oldham in Kranju, ki pa je lani odšel v pokoj.

Skoraj ves dan smo porabili za vožnjo, tako da nam je za ogled mesta ostalo le tri, štiri ure in urica za nakupovanje in pisanje razglednic. Casa je bilo torej le toliko, da smo se povzpeli od železniške postaje proti znamenitemu gradu, ki pa je bil menda ravno tedaj za-

prt in smo se nato obrnili navzdol po ulici »Kraljeva milja«, kajti eno miljo je dolga ulica. Ki vodi do uradne rezidence škotske kraljice. Nad rezidenco je bila izobešena angleška zastava, kar je pomenilo, da bo prišla na obisk angleška kraljica.

Škotska ima svojo kraljico, ima tudi svojo zastavo, znamke in celo denar, ta pa ima seveda isto vrednost kot angleški. Morda bi lahko spoznali, da imajo še kaj svojega, a zato je bilo premalo časa.

Osebnost mi je bilo najbolj žal, da nisem slišal niti za trenutek švedskih dud, njihovega milega glasbila.

Vendar, kadar ga slišim na radiu ali televiziji, se prijetno počutim in ravno zaradi njihove glasbe sem vedno želel obiskati Škotsko. Morda bi se nekega večera tudi lahko pridružil njihovemu temperamentnemu plesu in spoznal kako živi mlada generacija, toda morali smo že ob petih popoldne nazaj na vlak proti Manchesteru, kamor smo prišli v poznih večernih urah.

Škotsko smo torej videli, spoznali pa je nismo in tako je ostalo še eno naše pričakovanje neizpolnjeno.

(Se nadaljuje)

Zahvala

Prisrčno se zahvaljujemo zdravstveni in socialni službi za pomoč pri zdravljenju v Čateških toplicah.

Franc Bolka
Mirko Vodnik
Francka Košnjek
Francka Bolka

Zahvala

V imenu vseh invalidov Save se zahvaljujem za darila sindikatu in tov. Marici Hacetovi za lepe besede. Vsem v Savi želimo veliko sreče pri delu!

Mirko Bukovšek

Kegljanje

Končano je polfinalno tekmovanje delovne organizacije Sava v kegljanju, ki je bilo 9. in 16. 10. 1976 na kegljišču Triglav v Kranju. Od skupno 169 prijavljenih je nastopilo 109 tekmovalcev in tekmovalcev. Na število nastopajočih so vplivale vojaške vaje »Blegoš 76« in delovne sobote v nekaterih TOZD.

Za finalni del tekmovanja se je uvrstilo 20 tekmovalcev in sicer:

Granda Janez	434	Totra, Ljubljana
Mohinski Marjan	429	KET, TR
Zemljic Adolf	419	KET, EN
Tiringer Franc	419	KET, VZDR
Feher Franc	418	OSS, KSS
Sušteršič Viktor	413	KET, VZDR
Korenjak Anton	413	TTI, KK
Zigon Vladimir	405	TAP, PA
Golob Ferdo	404	TAP, KF
Gerbajs Matija	401	TTI, RK + KI
Maselj Ivan	401	TAP, VZDR
Kasunič Branko	401	TAP, VZDR
Zupanc Ivan	395	TAP, KK
Marn Vlado	389	KET, EN
Zukevič Boris	388	KSS, DR
Bricelj Janez	386	Totra, Ljubljana
Černe Franc	382	TTI, PS
Globokar Vinko	382	Totra, Ljubljana
Hvasti Miha	382	UU
Zver Stefan	382	TAP, KF

Zaradi manjšega števila prijavljenih so tekmovalke tekmovalce v finalu objavljamo rezultate prvih petih tekmovalcev:

Zajc Ema	385	POS
Pavčič Marija	327	Totra, Ljubljana
Osredkar Rozi	315	Totra, Ljubljana
Čebulj Francka	307	TTI, VLP
Mrak Anica	299	OSS, FRS

Končni rezultati tekmovanja v finalu bodo objavljeni po končanem tekmovanju in sicer za 10 prvo-uvrščenih tekmovalcev.

Organizacijsko je tekmovanje potekalo po dobro naprej pripravljenem razporedu, ki ga je pripravil tov. Robar Janez — vodja kegljaške sekcije Save. Sodniško pa so tekmovanje vodili sodniki kegljaške zveze in sicer tov. Bregar Stane iz Iskre, Feher Franc in Petelinšek Ivo oba Sava Kranj.

Petelinšek Ivo

ZJUTRAJ OB POL SEDMIH PRI VRATARJU

Zamudnik: »Ja, v tej presneti megli sem kolovratil več kot pol ure okrog Save predno sem našel tale vhod.«

V GUMARSKI ŠOLI

»Naštej mi pet izdelkov, ki jih izdelujemo v Savi?«

Učenec: »Trije avtoplašči in dve avtomobilski zračnici.«

Sava Kranj

Sava, glasilo delavcev delovne organizacije industrije gumi-jevih, usnjenih in kemičnih izdelkov Sava Kranj. Glasilo izdaja odbor za informiranje, izhaja štirinajstrednevno, glavni in odgovorni urednik slovenske izdaje Jože Štular, tehnični urednik Peter Bogataj, fotografije Ivan Draškič in Janez Jereb. Naslov uredništva: Kranj, Skofjeloška 6, telefon 25-461, interno 482 ali 282. Tisk in klišej GP Gorenjski tisk Kranj.

Glasilo je oproščeno temeljnega davka na podlagi mnenja republiškega sekretariata za pravo in kulturo SRS (št. 421-1/72 z dne 27. marca 1973).